

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2001 vp

Hallituksen esitys arpajaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä helmikuuta 2000 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen arpajaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 197/1999 vp).

Eduskunta-aloite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen (LA 12/2000 vp — Rauha-Maria Mertjärvi /vihr. ym.) laiksi kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 2 momentin muuttamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 15 päivänä maaliskuuta 2000.

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, sivistysvaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 23/2000 vp, MmVL 6/2000 vp, SiVL 15/2000 vp ja StVL 2/2000 vp). Lisäksi hallintovaliokunta on 27.4.2001 pyytänyt täydentävän lausunnon perustuslakivaliokunnalta (PeVL 22/2001 vp). Lausunnot ja lausuntopyyntö 27.4.2001 on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Hallintovaliokunta on, ottaen huomioon Ahvenanmaan itsehallintolain 28 §:n 2 momentin, pyytänyt asiassa Ahvenanmaan maakunnan lausunnon.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jouni Laiho ja neuvotteleva virkamies Tuula Sundström, sisäasiainministeriö
- maaneuvos Roger Nordlund, Ahvenanmaan maakuntahallitus
- budjettineuvos Raija Koskinen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Riitta Kaivosoja, opetusministeriö
- hallitusneuvos Timo Tolvi, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Martti Simola ja lainsäädäntöneuvos Kirsi Salo, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Matti Pulkkinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Ulla Karhu, kauppa- ja teollisuusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio
- ylitarkastaja Sanna Heikinheimo, Keskusrikospoliisi
- ylitarkastaja Leena Lindström, Kuluttajavirasto
- erikoistutkija Sinikka Loikkanen, Kilpailuvirasto
- puheenjohtaja, kansanedustaja Matti Saari, Valtion liikuntaneuvosto
- puheenjohtaja Risto Ruohonen, Taiteen keskuslaitos
- varapuheenjohtaja Jaakko Kuusela, rahankeäys- ja tavara-arpajaislautakunta
- hallintopäällikkö Hedvig Mikkolanniemi, Suomen Akatemia

- tiedotuspäällikkö Jan Rydman, Tieteellisten seurain valtuuskunta
 - hallintojohtaja John Eric Westö, Suomen Kansallisooppera
 - osastopäällikkö Timo Lappi, Keskuskaupakamari
 - ylituomari Juhani Silén, Hämeenlinnan hallinto-oikeus
 - maaherra Peter Lindbäck, Ahvenanmaan lääninhallitus
 - ylitarkastaja Asta Sark, Etelä-Suomen lääninhallitus
 - ylikomisario Leena Piipponen, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos, edustaen myös Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:tä
 - toimistosihtööri Ritva Suomento, Turun kihlakunnan poliisilaitos
 - erityisasiantuntija Juha Mynttinen, Suomen Kuntaliitto
 - toimitusjohtaja Matti Ahde ja teknologiapäällikkö Riku Soininen, Oy Veikkaus Ab
 - johtaja Seppo Pyykkönen, varatoimitusjohtaja Esko Romppainen ja teknologiajohtaja Pasi Riihilahti, Raha-automaattiyhdistys
 - toimitusjohtaja Ilmari Halinen, Suomen Hippos ry
 - tuotepäällikkö Eero Tulla, Suomen Posti Oy
 - toimitusjohtaja Jorma Härkönen, MTV3-Tele Oy
 - vastaava lakimies Kirsi-Marja Okkonen, Yleisradio Oy
 - kehityspäällikkö Martin Andersson, Sonera Oy
 - tuottaja Petteri Niskanen, Arpajaistoimisto Onnenarpa Oy
 - päälakimies Eero Mörä, Kaupallisten televisioiden Liitto ry, edustaen myös Alma Media Oyj:tä
 - toimitusjohtaja Hans Ahlström, Ahvenanmaan Varustamoyhdistys ry, edustaen myös Suomen Varustamoyhdistys ry:tä
 - toimitusjohtaja Matti Ahtomies, Aikakauslehtien Liitto ry, edustaen myös Sanomalehtien Liitto ry:tä
 - talouspäällikkö Teuvo Holopainen, Suomen Palloliitto SPL ry
 - varapuheenjohtaja Kari Impivaara, Bingoalan työnantaja- ja toimialajärjestö ry, edustaen myös Suomen Bingojärjestöjen Keskusliitto ry:tä
 - puheenjohtaja Päivi Varpasuo, Naisjärjestöjen Keskusliitto - Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry
 - johtaja Jari Perko, Tietoliikenteen ja Tietotekniikan Keskusliitto Ficom ry, edustaen myös Finnet-liitto ry:tä
 - lakimies Teuvo Juurela, Suomen Suoramarkkinointiliitto ry
 - toiminnanjohtaja Mikko Katajisto, Kultareuna ry
 - puheenjohtaja Jarmo Sainio, varapuheenjohtaja Jouko Kousa ja hallituksen jäsen Seppo Henrikson, Automaattivuokraajat ry
 - projektipäällikkö Kerstin Ekman ja suunnittelupäällikkö Mauri Oksanen, Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry
 - toimitusjohtaja Jyrki Ojala, Suomen Kaapelitelevisioliitto ry
 - johtaja Martti Pallari ja lainopillinen asiamies Tytti Peltonen, Suomen Yrittäjät ry
 - toimitusjohtaja Onni Roiha, Tavara-arpa ry
 - asiamies Matti Räisänen, Kaupan Keskusliitto ry
 - pääsihtööri Jouko Vasama, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry
 - toimitusjohtaja Lars Porko, Ålands penningautomatförening
 - professori Arvo Myllymäki
 - professori Olli Mäenpää
 - professori Kaarlo Tuori.
- Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet
- eduskunnan naisverkosto
 - liikenne- ja viestintäministeriö
 - nuorisoasiain neuvottelukunta
 - korkein hallinto-oikeus
 - Ahvenanmaan maakuntahallitus
 - Telehallintokeskus
 - Suomen Kansallisteatteri
 - Lasten päivän säätiö
 - Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry
 - Poliisin lääninjohdon viranhaltijat ry
 - Mannerheimin lastensuojeluliitto ry

- Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
- Mainostoimistojen Liitto ry
- Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto SHR ry
- Suomen Bensiinikauppiaitten Liitto SBL ry
- Kirjanpitotoimistojen Liitto ry
- Mainostajien Liitto ry
- Greyhound Racing Liitto GRL ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esitys sisältää ehdotuksen uudeksi arpajaislaiksi. Lakiesitykseen sisältyvät keskeiset säännökset arpajaisten toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta, arpajaisten tuottojen tilittämisestä ja käyttötarkoituksista sekä tuottojen käytön valvonnasta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskeva yleissäännös, jonka mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna vain yleishyödyllinen yhteisö varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

Arpajaiset määriteltäisiin tyhjentävästi laissa. Lain soveltamisalaan kuuluisivat kaikki sellaiset arpajaiset, joihin osallistutaan vastiketta vastaan ja joissa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton.

Laissa määriteltäisiin tyhjentävästi sallitut arpajaisten toimeenpanomuodot. Arpajaisten toimeenpano muulla tavoin olisi rangaistavaa. Arpajaisia ei saisi toimeenpanna siten, että niihin osallistutaan velaksi tai panttia vastaan.

Arpajaisten toimeenpano olisi edelleen pääsäännön mukaan luvanvaraista. Tavara-arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa voitaisiin määrätä, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanosta vastaisi luvan saajan sijasta tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanija. Määräys voitaisiin antaa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle tai säätiölle.

Rahapelitoimintaa varten luvan antaisi valtioneuvosto. Lupa annettaisiin aina määräajaksi. Rahapelilupa voitaisiin antaa vain rahapelien toimeenpanoa varten perustetuille yhteisöille laissa määriteltyjen pelien toimeenpanoa varten. Rahapelitoimintaan osallistuvien oikeustur-

van takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi ja pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi saisi samaa rahapeliä varten antaa samaksi ajaksi vain yhden luvan.

Rahapelitoiminnan tuottojen käyttötarkoitukset luettelataisiin tyhjentävästi laissa. Tavara-arpajaisilla, bingopelillä, arvauskilpailuilla ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämisellä hankitut varat saataisiin käyttää vain luvassa määrättyyn tarkoitukseen.

Arpajaisten toimeenpanon valvontaa ehdotetaan tehostettavaksi ja valvonnan organisaatioita selkeytettäväksi ja vahvistettavaksi. Valvonta koskisi kaikkia arpajaisia. Eräät elinkeinonharjoittajat ovat voineet pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä peliautomaatteja ja muita pelilaitteita siten, että pelaaja on voinut saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Edellytyksenä on ollut, että automaattit ja laitteet on hankittu ennen 1 päivää kesäkuuta 1970. Myös tivoleissa ja huvipuistoissa on voitu pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä erilaisia tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita.

Eräille elinkeinonharjoittajille sekä huvipuistoille ja tivoleille nyt kuuluva oikeus pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä edellä mainittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita ehdotetaan edelleen säilytettäväksi.

Euroopan yhteisön lainsäädäntöön ei sisälly nimenomaisesti arpajaisia koskevia säännöksiä, vaan arpajaisista säädetään kansallisesti. Lakiehdotuksella ei ole liittymäkohtaa Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset eräiden muiden lakien muuttamisesta. Muutosehdo-

tukset johtuvat pääasiassa ehdotettuun arpajaislakiin sisällytettävistä uusista käsitteistä. Rahapeliä tuotot ehdotetaan otettavaksi vuosittain valtion talousarvioon. Tämän vuoksi ehdotettujen lakien olisi tultava voimaan talousarviovuoden alusta.

Lakialoite

Lakialoite LA 12/2000 vp tähtää kuluttajansuojalain muuttamiseen siten, että laki mahdollistaisi sellaisten arpajaisten järjestämisen, joilla pyritään kannustamaan kansalaisia jätteiden kier-

rätykseen. Tällaisilla arpajaisilla voitaisiin vauhdittaa esimerkiksi nestepakkausten kierrätystä ns. "tölkkiloton" muodossa. Käytännössä tällaisiin arpajaisiin voisi osallistua palauttamalla kierrätysastiaan sääntöjen mukaisesti huuhdottu, laskostetut ja sisäkkäin pakatut nestepakkaukset, joista päällimmäiseen on kirjoitettu omat yhteystiedot. Tietyin väliajoin suoritettaisiin arvonta poimimalla voittaja tuona aikana kierrätykseen palautettujen pakkausten joukosta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

1. Yleistä

Voimassa oleva arpajaislaki (491/1965) on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 1966. Arpajaisia koskevia säännöksiä sisältyy arpajaislain ohella useisiin asetuksiin ja sitäkin alemmalla tasolla oleviin säännöksiin. Monet säännöksistä ovat säädöshierarkkisesti liian alhaisella tasolla. Esityksen keskeisenä tavoitteena on selkeyttää ja nykyaikaistaa arpajaisia koskeva lainsäädäntö.

Esitys noudattaa jo voimassa olevassa arpajaislaissa omaksuttua peruslinjausta, jonka mukaan tulojen hankkiminen ihmisten pelialua hyväksi käyttäen sallitaan ainoastaan rajoitetussa määrin ja yksinomaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muun aatteellisen toiminnan tukemiseen. Ehdotuksen tarkoituksena on turvata vastaisuudessakin arpajaisten tuottojen käyttäminen sosiaalsiin ja sivistyksellisiin tarkoituksiin sekä muuhun yleishyödylliseen toimintaan. Arpajaisten toimeenpano sallitaisiin vain siten, että siitä yhteiskunnalle koituvat hyödyt olisivat mahdollisimman suuret ja että samalla arpajaisista johtuvat sosiaaliset haitat olisivat mahdollisimman vähäiset. Lakiehdotuksen mukaan arpajaiset saa pääsääntöisesti toimeenpanna vain yleishyödyllinen yhteisö varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan

tukemiseen. Tämä merkitsee sitä, että arpajaisten toimeenpano ei olisi edelleenkaan mahdollista liikeyrityksille taloudellisen voiton tavoittelemiseksi lukuunottamatta käsin pyöritettäviä onnenpyöriä ja eräitä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita sekä huvipuistoissa ja tiroleissa käytettävänä pidettäviä tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita.

Ehdotetussa arpajaislaissa luettelataan tyhjentävästi sallitut arpajaisten toimeenpanomuodot. Lailla myös nimenomaisesti kielletään arpajaisten toimeenpano muulla kuin laissa säädetyllä tavalla. Arpajaisten käsite on laissa laaja käsitäten nykyiseen tapaan myös rahapelitoiminnan.

Rahapelitoiminta ehdotetaan jatkossakin järjestettäväksi kolmen yksinoikeusyhteisön pohjalta. Myös rahapelitoiminnan tuotot käytetään laissa säädettyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että arpajaisten toimeenpanon valvontaa tehostamalla voidaan vähentää laitonta pelitoimintaa ja siihen kytkeytyvää rikollisuutta. Hallituksen esityksen mukaan valvonta on tarkoitus tehdä kattavaksi ja ulottaa koskemaan kaikkia arpajaisia. Esityksen mukaan arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevilla säännöksillä pyritään siihen, että mahdollisuudet vilppiin ja väärinkäytöksiin jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Tavoitteena on

varmistaa arpajaisten toimeenpanon yleinen luotettavuus.

Arpajaislaki ei kuitenkaan sisällä ehdotusta siitä, miten valvontaa koskevat asetetut tavoitteet saavutetaan. Tämän vuoksi hallintovaliokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että arpajaisten toimeenpanon yhteiskunnallisia vaikutuksia seurataan jatkuvasti ja että arpajaisten toimeenpanon valvonta muodostetaan organisaatioltaan yhtenäiseksi ja resursseiltaan riittäväksi sekä että samalla järjestetään valvontaorganisaation yhteyteen ainakin arpajaisten toimeenpanon tarkoituksenmukaisuuden arviointia suorittava esimerkiksi neuvottelukunta-tyyppinen elin, jonka tehtäväala olisi laajempi kuin nykyisen tavara-arpajaislautakunnan (*Valiokunnan ensimmäinen lausumaehdotus*).

Arpajaistoiminnan sääntely on kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa toteutettu kansallisesti, koska Euroopan unionissa ei ole nimenomaan arpajaisia koskevaa sääntelyä. On kuitenkin eräitä erityisalvoja koskevia direktiivejä, jotka sivuavat myös arpajaistoimintaa. Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksissa ei ole myöskään mainittu arpajaistoimintaa. EY-oikeus on kuitenkin otettava huomioon arpajaislainsäädännössä esimerkiksi rahapelitoiminnan järjestämisessä yksinoikeusperiaatteen pohjalta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tässä mietinnössä esitetyn huomautuksin ja ehdotetuina muutoksina. Samalla valiokunta toteaa, että hallituksen esitys on hyvin valmisteltu ottaen huomioon muun muassa säänneltävän toiminnan moninaisuus sekä sääntelykokonaisuuteen liittyvät erilaiset ja merkittävät yhteiskunnalliset intressit. Sillä seikalla, että lakiehdotuksia ehdotetaan muutettavaksi, ei ole tässä suhteessa valmistelun laadun kannalta merkitystä.

2. Muiden erikoisvaliokuntien lausunnot

Perustuslakivaliokunta. Lausunnon PeVL 23/2000 vp mukaan lakiehdotukset voidaan kä-

sitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos otetaan asianmukaisesti huomioon valiokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomautukset lakiehdotuksen

— lupaharkintaa (26, 33 ja 38 § sekä 56 §:n 1 momentin 1 kohta ja 58 §:n 1 mom.),

— arvauskilpailuja (31 §),

— arpajaisten mainontakieltoja (62 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta),

— lainsäädäntövallan siirtämistä (27 §:n 1 mom. ja 67 §:n 1 momentin 5 ja 10 kohta) sekä

— rahapeliyhteisön hallintotehtäviä koskevista säännöksistä (jäljempänä perustuslakivaliokunnan varsinainen lausunto).

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 22/2001 vp ilmenee,

— että 1. lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentti, 31 § ja 62 §:n 2 momentin 2 kohta hallintovaliokunnan alustavan ehdotuksen mukaisina voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä ja

— että 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentti hallintovaliokunnan alustavan ehdotuksen mukaisena on ristiriidassa perustuslain ja Ahvenanmaan itsehallintolain kanssa sekä 24 § perustuslain kanssa, mutta 1. lakiehdotus voidaan näiltä osin kuitenkin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, jos 5 §:n 2 momentin asemesta lakiehdotukseen otetaan valiokunnan ehdottamat säännökset ja jos valiokunnan 24 §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon (jäljempänä perustuslakivaliokunnan täydentävä lausunto).

Ellei jäljempänä erikseen mainita kummasta perustuslakivaliokunnan lausunnosta on kysymys, tarkoitetaan varsinaista lausuntoa PeVL 23/2000 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunto.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä eräin toimialaansa koskevin kannanotoin esittämättä kuitenkaan muutoksia lakiehdotuksiin.

Sivistysvaliokunta. Valiokunta on lausunnoissaan keskittynyt toimialaansa kuuluvien kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön kannalta keskeisten rahapelitoiminnan tuottoa ja sen käyttöä koskeviin kysymyksiin. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että jakosuhteista säädetään erillisellä lailla eikä esimerkiksi arpajaislakiin sijoitettavien säännöksiin. Tämä on tärkeää sen vuoksi, että jakosuhteista säädetessä säädetään samalla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan keskeisimmistä rahoitusjärjestelmästä. Sivistysvaliokunta esittää, että hallintovaliokunta ehdottaa mietinnössään uuden veikkausvoittovarojen jakosuhteita koskevan lain hyväksymistä. Tällöin myös arpajaislain 17 §:n 1 momenttia tulee muuttaa vastaavasti. Sivistysvaliokunta on kiinnittänyt myös huomiota tavara-arpajaisia koskeviin säännöksiin niin sanottujen pienarpajaisien osalta sekä naisjärjestöjen toiminnan tukemiseen liittyviin kysymyksiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta. Valiokunta on tarkastellut hallituksen esitystä toimialansa huomioon ottaen lähinnä esityksen sosiaalipoliittisten ulottuvuuksien kannalta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota erityisesti pelaamisen sosiaalisten haittojen torjuntaan. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Hallintovaliokunta on ottanut asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan lausuntoista ilmenevät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset, minkä vuoksi lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Muilta osin hallintovaliokunta on ottanut lausunnoissa esitetyn huomioon mahdollisuuksien mukaan. Ainoastaan perustuslakivaliokunta ja sivistysvaliokunta ovat esittäneet suoranaisia muutoksia hallituksen esitykseen.

3. Lakialoite (LA 12/2000 vp)

Lakialoite koskee kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 5 §:n 2 momentin muuttamista siten, että laki mahdollistaisi sellaisten arpajaisien järjestämisen, joilla pyritään kannustamaan kansalaisia jätteiden kierrätykseen. Lakialoitteen perustelujen mukaan tällaisilla arpajaisilla voitaisiin vauhdittaa esimerkiksi nestepakkausten kierrätystä ns. "tölkkiloton" muodossa. Käytännössä tällaisiin arpajaisiin voisi osallistua palauttamalla kierrätysastiaan sääntöjen mukaisesti huuhdottut, laskostetut ja sisäkkäin pakatut nestepakkaukset, joista päälimmäiseen on kirjoitettu omat yhteystiedot. Tietyin väliajoin suoritettaisiin arvonta poimimalla voittaja tuona aikana kierrätykseen palautettujen pakkausten joukosta.

Arpajaislakiehdotuksesta ilmenee, että toimintona on pidettävä arpajaisina silloin, kun siihen osallistuminen on vastikkeellista, lopputulos määrittäyty arvonnalla tai muun sattumaan perustuvan toiminnon kautta ja osallistujalle luvataan voittona rahanarvoinen etuus. Kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n nojalla on kielletty sellaiset myynnin edistämistarkoituksessa toimeenpantavat arvonnat, joissa hyödykkeen ostajalle luvataan sattumanvarainen etu.

Kiellon perusteena on tarve suojata kuluttajia sellaiselta markkinoinnilla, joka johtaa kuluttajan ostopäätökseen muilla kuin itse hyödykkeestä johtuvilla perusteilla. Ostopäätökseen tulisi periaatteessa vaikuttaa vain hyödykkeen hinnan ja laadun paremmuudella suhteessa kilpaileviin hyödykkeisiin.

Kiellon seurauksena on se, ettei nyt puheena olevia kierrätysarpajaisia voida toimeenpanna varojen hankkimiseksi yksityisen hyödyn edistämiseksi. Näin ollen kieltä on sopuinnassa sen arpajaislaissa omaksutun peruslinjauksen kanssa, jonka mukaan arpajaiset saa toimeenpanna vain yleishyödyllinen yhteisö viranomaisen luvalla varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen tarkoituksen edistämiseksi.

Lakialoitteen perusteluissa kuvattuihin kierrätysarpajaisiin liittyvä sattumanvaraisen edun lupaamisen tarkoitus ei ensisijaisesti olisi edistää hyödykkeen myyntiä, vaan ympäristönsuojel-

lullisiin näkökohtiin perustuvaa — sinänsä kannatettavaa — materiaalien kierrätystä. Koska mahdollisuus tavoitella luvattua sattumanvarais- ta etua edellyttää kuitenkin kulutushyödykkeen ostamista, olisi toiminta valiokunnan käsityksen mukaan nyt voimassa olevan kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 1 momentin nojalla kiellettyä.

Lakialoitteen perustelujen mukaan säännöstä sovellettaisiin nestepakkausten kierrätyksen yhteydessä toimeenpantaviin arvontoihin. Säännöksen ehdotettu sanamuoto ei kuitenkaan sulje soveltamisalan ulkopuolelle minkään hyödykkeen kierrättämisen edistämiseen liittyviä arvontoja. Tältä osin pykälän sanamuoto ja perustelujen sisältö ovat ristiriidassa keskenään.

Ehdotettu säännös ei myöskään antaisi ohjetta sen suhteen, kuinka arpajaiset olisi toimeenpantava, millä edellytyksillä niihin voitaisiin osallistua, miten arvannon luotettavuus taattaisiin ja millä tavoin arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä tarpeellisista seikoista, kuten esimerkiksi voittajista, voiton lunastamisajasta ja -paikasta kuluttajille olisi ilmoitettava. Kun toiminta jäisi arpajaislain soveltamisalan ulkopuolelle, eivät arpajaislain vastaavat säännökset tulisi kierrätysarpajaisissa sovellettaviksi. Jos kierrätysarpajaiset hyväksyttäisiin, olisi kuluttajien luottamuksen takaamiseksi erikseen arvioitava millaisia säännöksiä ja missä säädöksessä niiden toimeenpanon luotettavuuden suhteen tarpeellisia säännöksiä olisi annettava vai olisiko riittävää, että arvontojen toimeenpanijat ilman lain säännöksiä itse huolehtisivat markkinointiarpajaisten tapaan arvontoihin liittyvistä edellä mainituista seikoista.

Kuluttajansuojalain 6 §:n 3 kohtaan sisältyvän valtuussäännöksen nojalla asetuksella voidaan antaa tarpeellisia säännöksiä markkinointiin liittyvien yleisökilpailujen järjestämisestä sekä markkinoinnissa annettavien palkintojen tai vastikkeettomien etujen sallituista enimmäismääristä. Tällaista asetusta ei ole annettu. Tarkentamalla valtuussäännöstä asianmukaisesti voitaisiin ehkä sen nojalla antaa myös kierrätysarpajaisten toimeenpanoa koskevia säännöksiä.

Materiaalien kierrätyksellä on monenlaisia ihmisten ja ympäristön hyvinvointia sekä talous-

elämän etua edistäviä vaikutuksia. Lakialoite sisältää tässä suhteessa uuden mahdollisuuden. Lakiehdotus on kuitenkin siinä määrin puutteellinen, ettei hallintovaliokunta ole katsonut voitavansa puoltaa tässä yhteydessä sen hyväksymistä. Tämän vuoksi valiokunta ei ole myöskään edellä lausuttua syvällisemmin arvioinut, onko kuvatulnaisiin kierrätysarpajaisiin riittäviä syitä ottaen huomioon muun muassa kuluttajansuojalain säännökset.

Lopuksi valiokunta huomauttaa siitä, että jos kierrätysarpajaisten toimeenpano tulevaisuudessa hyväksytään, jää niiden valvonta arpajaislain soveltamisalan ulkopuolelle jäävänä toimintona sisäasiainministeriön sijasta kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi.

4. Arpajaisten toimeenpanon luvanvaraisuus ja elinkeinovapaus

Perustuslakivaliokunnan mielestä arpajaisten toimeenpano on sellaista varojen hankkimiseen tähtävää taloudellista toimintaa, jota koskevia rajoituksia tulee arvioida perustuslaissa turvattun elinkeinovapauden kannalta.

Perustuslakivaliokunnan varsinaisen lausunnon mukaan arpajaisten toimeenpano on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaista erityislaatuista taloudellista toimintaa, jonka luvanvarais- tamista on pidettävä hyväksyttävänä arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi sekä rikosten ja väärinkäytösten estämiseksi.

Arpajaislakiehdotuksen mukaan oikeus toimeenpanna arpajaiset on vain lain 5 §:ssä tarkoitetuilla yleishyödyllisillä yhteisöillä ja säätiöillä. Lisäksi arpajaisluvan saamisen yleisenä edellytyksenä on, että arpajaiset pannaan toimeen lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä on perusteltua, että ihmisten pelihaluun perustuvaa arpajaistoimintaa ei ainakaan laajamittaisesti harjoiteta yksityisen voiton tavoittelemiseksi. Arpajaisten toimeenpano-oikeutta voidaan siten rajoittaa arpajaisten tuottojen käyttämiseksi sosiaalisiin, sivistyksellisiin ja yleishyödyllisiin

aatteellisiin tarkoituksiin. Valiokunta kuitenkin korostaa, että lain 5 ja 7 §:ssä käytettyä ilmaisua "yleishyödyllinen" on tulkittava laajentavasti, jotta arpajaisten toimeenpano-oikeutta ei käytännössä tarpeettomasti rajoiteta.

Edelleen perustuslakivaliokunnan varsinaisessa lausunnossa todetaan, että uhkapeliluonteisiin rahapeleihin liittyy muun muassa arpa- jaistoimintaan verrattuna siinä määrin suurempia sosiaalisten haittojen, väärinkäytösten ja oikeusturvan riskejä, että ehdotettua yksinoikeuteen perustuvaa sääntely- ja lupajärjestelmää voidaan pitää perustuslain kannalta hyväksyttävänä. Yksinoikeudesta johtuva pitkälle menevä elinkeinovapauden rajoitus ei tässä tapauksessa loukkaa rajoituksen suhteellisuudelle asetettavia vaatimuksia.

Hallintovaliokunta tulkitsee perustuslakivaliokunnan lausuntoa siten, että viittaus arpajaisten elinkeinolliseen luonteeseen on valtiosääntöoikeudellinen eikä tarkoita sitä, että arpajaisten toimeenpanoa olisi aineellisoikeudellisesti pidettävä elinkeinon harjoittamisena.

5. Hallintotehtävien antaminen rahapeliyhteisölle

Arpajaislakiehdotuksessa osoitetaan raha-automatti-, kasinopeli- ja pelikasino toimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön hoidettavaksi eräitä julkisia hallintotehtäviä. Lain 20 §:n 1 momentin mukaan rahapeliyhteisö tekee valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotosta myönnettävien avustusten jaosta. Lain 23 §:n 1 momentissa säädetään rahapeliyhteisön tehtävästä maksaa kyseiset avustukset ja valvoa niiden käyttöä. Rahapeliyhteisöllä on valvontaa varten oikeus tarkastaa avustuksensaajan koko varainhoito ja tilinpito.

Julkinen hallintotehtävä voidaan perustuslain 124 §:n mukaan lailla antaa muulle kuin viranomaiselle, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksen mukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Ehdotettujen hallintotehtävien osoittaminen rahapeliyhteisölle ei perustuslakivaliokunnan varsinaisen lausunnon mukaan ole perustuslain kannalta ongelmallista, kun otetaan huomioon, että laissa säädettävistä tehtävistä ei sinänsä johdu rahapeliyhteisölle pakkokeinojen käyttö- tai muita toimivaltuuksia esimerkiksi avustuksensaajan varainhoidon tarkastamiseksi. Rahapeliyhteisön toimi- ja luottamushenkilöt ovat lain 54 §:n 2 ja 3 momentin mukaan virkavastuussa näitä julkisia tehtäviä hoitaessaan.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että hallintotehtäviä muulle kuin viranomaiselle annettaessa oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten noudattaminen tässä toiminnassa turvataan säännöspäätteisesti (PeVM 10/1998 vp). Näiltä osin ehdotettu sääntely on puutteellista, sillä laissa on säännös vain rahapeliyhteisön luottamus- ja toimihenkilön esteellisyydestä (54 §:n 1 mom.). Valiokunta pitää tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen edellytyksenä, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeista säädetään ehdotettua täsmällisemmin (PeVL 14/1999 vp). Arpajaislakiin tulee lisätä säännökset ainakin hallintomenettelystä, viranomaisten toiminnan julkisuudesta sekä viranomaisessa käytettävästä kielestä annettujen yleisten säännösten soveltamisesta rahapeliyhteisön julkisia tehtäviä tarkoittavaan toimintaan.

Arpajaislain 12 §:n 2 momentti sisältää valtuutuksen, jonka nojalla rahapeliyhteisön järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunta huomauttaa, että annettavien säännösten tulee koskea yleisesti jokaista kyseisen rahapeliluvan mahdollisesti saavaa yhteisöä. Tämän vuoksi ja koska rahapeliyhteisölle osoitetaan joitakin julkisia hallintotehtäviä, valiokunta esittää harkittavaksi, että yhteisön järjestysmuotoa ja hallintoa koskevat keskeiset säännökset annetaan lailla.

Hallintovaliokunta toteaa, että hallitus on antanut eduskunnalle kaksi esitystä esillä olevan hallituksen esityksen täydentämisestä. Näissä täydentävissä esityksissä ehdotetaan säädettäväksi ensinnäkin totopelien tuotoista myönnettävistä avustuksista (HE 65/2001 vp) sekä toiseksi

raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön tuotoista myönnettävistä avustuksista (HE 75/2001 vp; laki raha-automaattiavustuksista). Näihin esityksiin sisältyvissä lakiehdotuksissa on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan varsinaisessa ja täydentävässä lausunnossa esitetyt valtiosääntöoikeudelliset huomautukset koskien hallintotehtävien antamista rahapeliyhteisölle (HaVM 11/2001 vp ja HaVM 12/2001 vp).

6. Arvauskilpailut

Arpajaislakiehdotuksesta antamassaan varsinaisessa lausunnossa perustuslakivaliokunta piti tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käytön edellytyksenä, että arvauskilpailujen toimeenpano jätetään ehdotetun lupasääntelyn ulkopuolelle ja että lakiehdotuksesta poistetaan arvauskilpailujen toimeenpanoa koskeva alueellinen rajoitus (PeVL 23/2000 vp). Valiokunnan kannan mukaan arvauskilpailujen toimeenpanon tarpeellinen valvonta voi perustua esimerkiksi lupajärjestelmää kevyempään ilmoitus- ja tilitysmenettelyyn.

Hallintovaliokunta mainitsee perustuslakivaliokunnalle osoitetussa lausuntopyyntössään 27.4.2001, että arvauskilpailujen toimeenpanoon liittyy vilpin ja väärinkäytösten riskejä. Perustuslakivaliokunnan täydentävän lausunnon mukaan niitä voidaan valiokunnan käsityksen mukaan ehkäistä riittävästi myös ennakoilmoitusmenettelyssä. Ei nimittäin ole valtiosääntöoikeudellisia esteitä säätää lailla esimerkiksi viranomaisen toimivallasta antaa ilmoitusmenettelyn yhteydessä yksittäisten arvauskilpailujen järjestämistä koskevia tarkempia määräyksiä. Samoin lailla voidaan säätää viranomaisen toimivallasta kieltää arvauskilpailun järjestäminen, jos on perusteltua syytä epäillä, että ilmoituksen tekijä rikkoo arvauskilpailujen toimeenpanosta annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Hallintovaliokunnan lausuntopyyntön 27.4.2001 sisältämä ehdotus arvauskilpailujen jättämisestä koko laajuudessaan luvanvaraiseksi ei ole perustuslakivaliokunnan täydentävään lausunnossa toteutettavissa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnalla ei sen sijaan ole huomauttamista hallintovaliokunnan ehdotuksesta arvauskohteelle asetettavia yleisiä edellytyksiä koskevaksi arpajaislain säännökseksi (31 §).

7. Asetuksenantovaltuudet

Perussäännökset asetuksen antamisesta ja lainsäädäntövallan siirtämisestä sisältyvät perustuslain 80 §:ään. Sen 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti lainsäädäntövallan delegoinnin sallittavuuden arvioinnissa kiinnitetään yleisesti huomiota valtuuttavan säännöksen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen (HE 1/1998 vp ja PeVL 11/1999 vp). Lainsäädäntövallan delegointia rajoittaa perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Asetuksen antaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä yksityiskohdista.

Lakiehdotukset sisältävät useita asetuksen antamiseen valtuuttavia säännöksiä, joissa ei ole mainintaa asetuksen antajasta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt perusteltuna sellaisen käytännön omaksumista, että myös valtioneuvosto mainitaan valtuussäännöksissä asetuksen antajana silloin, kun tätä tarkoitetaan (ks. esim. PeVL 14/2000 vp). Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotusten täsmentämistä tämän mukaisesti.

Hallintovaliokunta arvioi, että kaikki arpajaislakiehdotuksissa olevat asetuksenantovaltuudet koskevat perustuslain 80 §:n 1 momentissa tarkoitettuja valtioneuvoston asetuksella säädettäviä laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita.

8. Muita seikkoja

Valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että seurataan uuden lainsäädännön toimituutta tavara-arpajais- ja bingo- ja pelien osalta

sekä muutoinkin yleishyödyllisten yhteisöjen, muun muassa urheiluseurojen, varainhankinnan kannalta ja ryhdytään tarvittaessa seurannan edellyttämiin lainvalmistelutoimenpiteisiin (*Valiokunnan toinen lausumaehdotus*).

Hallintovaliokunnan tarkoituksena on mietintöön laatiessaan ollut, että arpajaislainsäädännöstä ilmenee selkeästi Suomessa vallitseva rahapelipolitiikka. Tähän kuuluu sen sääntelemisen, millaisia pelejä maassamme saadaan tarjota, kuinka paljon niitä saadaan tarjota ja kenen pelattavaksi niitä saadaan tarjota. Lisäksi rahapelipolitiikassa on kysymys siitä, miten peleistä kertyvät tuotot saadaan käyttää sekä samalla myös rahapelitoimintaan liittyvien sosiaalisten haittojen selvittämisestä ja ehkäisemisestä.

Hallintovaliokunta on lähtenyt siitä periaatteesta, että Internet on vain väline, joka mahdollistaa arpajaisten toimeenpanon uudella tavalla. Tarjottavat pelit ovat joko samoja pelejä, joita on tarjottu perinteisten myyntikanavien välityksellä vanhastaan tai sitten pelien sellaisia sovelluksia, jotka on kehitetty aiemmin tarjolla olleista peleistä tietokoneympäristössä toimiviksi peleiksi. Näin ollen Internetpeleille ei jakelukanavana tule lähtökohtaisesti antaa tavanomaisista jakelukanavista poikkeavaa merkitystä suhteessa kansallisten säädösten soveltamisalaan.

Arpajaislakiehdotus onkin hallituksen esityksen mukaisessa muodossaan välineneutraali. Siinä ei ole Internetissä harjoitettavaan pelitoimintaan liittyviä erityissäännöksiä. Hallintovaliokunnan tässä mietinnössä ehdottamassa muodossa ensimmäisen lakiehdotuksen 5 §:n uudet 2 ja 3 momentti, jotka koskevat Ahvenanmaan maakunnassa puhelimen, Internetin tai muun niihin verrattavan tietoteknisen sovelluksen välityksellä toimeenpantavia arpajaisia, muodostavat poikkeuksen tästä niin sanotusta välineneutraliteetin periaatteesta.

Perustuslakivaliokunnan täydentävässä lausunnossa arvioidaan ulkomailla toimeenpantavien verkkopelien tarjontaan liittyviä kysymyksiä muun muassa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta. Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotusten hyväksymistä myös tältä osin siinä muodossa, että voidaan noudattaa

tavallisen lain säätämisyjärjestystä. Rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen osalta käytännön soveltamistilanteissa on siten myös valvontaviranomaisten tyydyttävä toimimaan nyt hyväksyttävän lain ja sen sallimien valvontakeinojen pohjalta. Tämä ei hallintovaliokunnan käsityksen mukaan kuitenkaan tarkoita esimerkiksi sitä, että ulkomailta käsin voitaisiin Suomeen laillisesti kohdistaa minkälaista tahansa sähköisissä verkoissa tapahtuvaa peleihin liittyvää toimintaa.

Tietoteknisten verkkojen kansainvälisen luonteen vuoksi on tärkeää, että verkkopelien ja -arpajaisten sääntelyssä pyritään eurooppalaiseen ja kansainväliseen ratkaisuihin. Hallintovaliokunta edellyttää, että selvitetään erikseen sähköisissä verkoissa harjoitettavan arpajaistoiminnan sekä kansallista että kansainvälistä, uutta arpajaislainsäädäntöä täydentävää, sääntelytarvetta ja mahdollisuuksia (*Valiokunnan kolmas lausumaehdotus*).

Hallintovaliokunta ehdottaa jäljempänä tarkemmin ilmenevin tavoin säädettäväksi uuden lain, jolla säädetään lain tasolla veikkausvoittovarojen jakosuhteista edunsaajien kesken. Tältä osin myös yleisperustelut on esitetty 8. lakiehdotuksen kohdalla.

Lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2002 alusta lukien.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Arpajaislaki

1 luku. Soveltamisala ja määritelmät.

2 §. Arpajaisten määritelmä. Ehdotetun 2 §:n 1 momentin mukaan arpajaisilla tarkoitetaan tässä laissa varojen hankkimiseksi harjoitettua toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton. Vastikkeena ei kuitenkaan pidetä osallistumisilmoituksesta arpajaisiin osallistuvalla koituvia posti-, paikallispuhelu- tai kaukopuhelumaksuja

taikka vastaavia kuluja, jotka eivät tule arpajais-
ten toimeenpanijan hyväksi.

Asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että määritelmän mukaan arpajaiset järjestetään "varojen hankkimiseksi". Tämän on katsottu rajaavan lain soveltamisalan ulkopuolelle arpajaiset, joita ei toimeenpanna varojen hankkimiseksi. Tällöin kuka tahansa voisi järjestää arpajaiset, joilla ei pyritä hankkimaan voittoa, vaan kattamaan ainoastaan arpajaisvoit-
tojen hankkimisesta aiheutuvat kulut.

Valiokunnan käsityksen mukaan ongelma on paljolti teoreettinen. Tästä huolimatta valiokunta ehdottaa käytännön tulkintavaikeuksien välttämiseksi 2 §:n 1 momentin muuttamista siten, että siitä poistetaan ilmaisu "varojen hankkimiseksi harjoitettua".

Erityisesti sanoma- ja aikakauslehdissä sekä sähköisissä viestintävälineissä on alettu toimeenpanna erilaisia kilpailuja ja pelejä, joissa tiedoilla tai taidoilla voi olla merkitystä kilpailussa tai pelissä edettäessä, mutta joissa voitto määräytyy lopulta arvonnasta tai muun sattumatekijän perusteella. Lisäksi varsinkin televisiossa on toimeenpantu erilaisia kilpailuja tai pelejä, joissa niihin osallistujat on valittu sattumanvaraisesti niiden ihmisten joukosta, jotka ovat soittaneet erityismaksulliseen palvelunumeroon. Itse kilpailun tai pelin lopputulos on voinut määräytyä pelistä tiedon tai taidon perusteella. Nämä toiminnot muistuttavat arpajaisia, koska kilpailuun päässeellä on mahdollisuus voittaa rahavarvoinen voitto.

Näihin arpajaisiin kaltaisiin kilpailuihin tai peleihin osallistutaan usein soittamalla erityismaksulliseen palvelunumeroon. Erityismaksuista kertyvistä tuloista ovat hyötäneet kilpailuja tai pelejä toimeenpanevat yritykset, telepalveluyritykset ja puhelin-yhtiöt.

Itsenäisten arpajaisiin kaltaisten kilpailujen tai pelien järjestäminen ei uuden arpajaislain tultua voimaan ole enää mahdollista siten, että kulluttaja joutuu maksamaan niihin osallistumisesta muuta suoritusmaksua kuin maksun osallistumisilmoituksesta. Tällaisina maksuina voidaan pitää kuluja, jotka aiheutuvat osallistumisesta postin, tele- tai tietoverkon välityksellä taikka kuluja,

jotka aiheutuvat välittömästi muusta tiedonvälitystavasta. Arpajaisiin kaltaisten kilpailujen tai pelien toimeenpanija ei saa itse hyötyä näistä maksuista.

Ehdotetun arpajaislain lähtökohta on, että arpajaiset ovat yleishyödyllisten yhteisöjen luvanvarainen varainhankintamuoto. Arpajaisilla ei siten tule hankkia varoja yksityisen liiketoiminnan edistämiseen. Valiokunta korostaa, ettei lakiehdotuksella ole tarkoitus rajoittaa arpajaisiin kaltaisten pelien toimeenpanoa nykyaikaisen tiedonsiirtoteknologian avulla. Pelejä voitaisiin edelleen toimeenpanna esimerkiksi puhelimen avulla siten, että pelin toimeenpanija vastaa kaikista muista arpajaisiin toimeenpanoon liittyvistä kuluista lukuun ottamatta osallistumisilmoituksesta arpajaisiin osallistuvalla aiheutuvia kuluja. Hyväksyttävistä kuluista olisivat postin-, paikallispuhelu- tai kaukopuhelumaksut tai muut vastaavat kulut, jotka eivät tule arpajaisiin toimeenpanijan hyväksi. Arpajaiset voitaisiin edelleen toimeenpanna erityismaksullisia palvelunumeroita hyväksikäyttäen, mutta pelin tai sen avulla tuotteita tarjoava markkinoija joutuisi itse maksamaan erityismaksusuuden.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa katsotaan, että 2 §:n 1 momentin arpajaisiin määritelmä saattaa käytännön tilanteissa osoittautua tulkinnanvaraiseksi erityisesti, kun on arvioitava, perustuuko osallistujan mahdollinen voitto sattumaan. Valiokunta tähdentää, että perustuslain kannalta tällaista määritelmäsäännöstä on tulkinnanvaraisissa tapauksissa sovellettava suppeasti.

Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 2 §:ään otettavaksi uuden 3 momentin seuraavasti:

"Mitä tässä laissa säädetään arpajaisista, koskee myös

1) ulkomailla toimeenpantavia arpajaisia, siltä osin kuin niiden arpoja myydään tai välitetään Suomessa ja

2) Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpantavia arpajaisia, siltä osin kuin nii-

den arpoja myydään tai välitetään myös muualla Suomessa."

Uuden 3 momentin tarkoitus on selkeyttää lakiehdotusta ja helpottaa sen soveltamista. Momentilla on suora yhtymäkohta arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskeviin säännöksiin. Momentti on siten välineneutraali, että se ottaa huomioon erilaiset arpajaisten toimeenpanotavat.

3 §. Arpajaisten toimeenpanomuotojen määritelmät.

3 §:n 2 kohta. Vedonlyöntipelit. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitetään mahdollisuutta ottaa tulevaisuudessa myös talouselämän tunnusluvut vedonlyöntipelien kohteeksi.

3 §:n 3 ja 7 kohta. Veikkauspelit ja totopelit. Lakiehdotuksen 3 §:n 3 kohdassa määritellään veikkauspelit, joiden kohteena voivat esityksen perusteella olla hevoskilpailuista vain ravikilpailut. Totopelien kohteena voisivat puolestaan pykälän 7 kohdan nojalla olla kaikki hevoskilpailut. Vedonlyöntipelien kohdetapahtumina voisivat 2 kohdan perusteella olla urheilu- tai muut kilpailut, eivät kuitenkaan ravikilpailut.

Kun totopelitkin ovat vedonlyöntipelejä, merkitsee hallituksen esityksessä omaksuttu määrittelytapa sitä, että vedonlyöntipelien kohteena voisivat olla muut hevoskilpailut kuin ravit. Näin ollen teoreettinen päällekkäisen toimeenpanon mahdollisuus on olemassa muiden hevoskilpailujen kuin ravien osalta, koska sekä veikkausyhtiö että Fintoto Oy voisivat toimeenpanna pelejään näillä kohteilla.

Käytännössä Fintoto Oy ei ole toimeenpannut topelejä muilla kuin ravikilpailukohteilla. Ratsastuskilpailut sen sijaan ovat olleet veikkausyhtiön vedonlyöntipelien kohteena, kuitenkin viimeksi vuonna 1999. Laukkakilpailut eivät ole olleet koskaan vedonlyönti- tai totopelien kohteena kummallakaan yhtiöllä. Laukkakilpailuja ei Suomessa järjestetä, mutta ulkomaiset laukkakilpailut voisivat teoreettisesti olla molempien yhteisöjen pelitoiminnan kohteena.

Hallituksen esityksen 14 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö vahvistaa rahapelien

pelisäännöt. Valiokunta painottaa, että sisäasiainministeriön tulee pelisääntöjä vahvistaessaan huolehtia siitä, etteivät laukka- ja ratsastuskilpailut voi olla sekä vedonlyönti että totopelien kohteena. Näin voidaan varmistua, että nykyinen yksinoikeuteen perustuva rahapelien toimeenpanojärjestelmä toimii myös hevoskilpailukohteisten pelien osalta siten, että säädökset eivät ole ristiriidassa EY:n perustamissopimuksessa olevan syrjimättömyyskiellon (Amsterdamin sopimus 12 artikla) kanssa.

Hallituksen esitys arpajaislaiksi on valmistettu siten, että EY:n lainsäädännön vaatimukset voidaan toteuttaa hyväksyttävällä tavalla. Lakiehdotuksen lähtökohtana on tältä osin se, että hevoskilpailukohteiset rahapelit jaetaan Oy Veikkaus Ab:n ja Fintoto Oy:n kesken siten, että veikkausyhtiö toimeenpanee vain ravikilpailukohteisia veikkauspelejä ja Fintoto Oy vain hevoskilpailukohteisia topelejä. Tällä järjestelyllä saadaan aikaan tilanne, jossa sanotut yksinoikeusyhteisöt eivät toimeenpanisi keskenään samankaltaisia pelejä. Tällöin toteutuisivat nykyistä paremmin myös edellä todetusta syrjimättömyysperiaatteesta johtuvat lainsäädännölliset vaatimukset.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös ravi- ja hevoskilpailukohteisten rahapelien kehittämistarpeisiin niin, että nykyistä paremmin voitaisiin luoda edellytyksiä hevosurheilun kehittämiseksi ja sitä kautta myös hevoskasvatukselle.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty, että lain 3 §:n 1 momentin 7 kohdan totopelien määritelmää korjattaisiin siten, että se sisältäisi myös koirien (Greyhoundien) ratajuoksukilpailut.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että koirien ratajuoksukilpailut voisivat olla vedonlyöntipelien kohteina. Tämä ilmenee vedonlyöntipelien määritelmän ilmaisusta "...urheilu- tai muiden kilpailujen...". Koirien ratajuoksukilpailut olisivat määritelmässä tarkoitettuja muita kilpailuja. Hallituksen esityksen perusteella vedonlyöntipelien kohdetapahtumat jaetaan siten, että kumpikin vedonlyöntipelejä toimeenpaneva yhteisö (Oy Veikkaus Ab ja Fintoto Oy) eivät toimeenpane pelejään keskenään samanlaisilla kohteilla.

3 §:n 9 kohta. *Arvauskilpailu.* Valiokunta toteaa selvyuden vuoksi, että maksuttomat arvauskilpailut eivät kuulu lainkaan arpajaislain soveltamisalaan. Näin ollen esimerkiksi urheilujärjestöt voivat ilman viranomaiselle tehtävää ilmoitusta järjestää haluamallaan kohteilla ja tavoilla maksuttomia arvauskilpailuja.

Lisäksi on syytä huomauttaa, että arvauskilpailujen määritelmän yksityiskohtaisissa perusteluissa on hallituksen esityksessä todettu, että arvauskilpailujen ja rahapeleinä pelattavien veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien ero on hallittu pitää selkeänä ja tästä syystä arvauskilpailuissa arvauksen kohteena ei voi olla mikään kilpailu, vaan ainoastaan asiantila.

3 §:n 10 kohta. *Bingopelit.* Määritelmän mukaan bingopelillä tarkoitetaan arpajaisia, joihin osallistutaan peliä varten hyväksytyissä paikoissa ja joissa voittaja on se, joka ensimmäisenä ilmaisee, että hänen pelilipukkeessaan tai muussa sitä vastaavassa sähköisessä muodossa olevassa tositteessa on arvotut numerot pelin sääntöjen mukaisessa järjestyksessä ja jossa voittaja voi voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja.

Valiokunta toteaa, että bingopelissä on aina ollut mahdollisuus tulla samalla kierroksella monta voittajaa. Kun erityisesti niin sanotussa iltabingossa voiton ilmaisu tapahtuu suullisesti, aiheuttaisi hallituksen esityksessä omaksuttu muotoilu tulkintaongelmia sen suhteen, kuka samanaikaisesti ilmoitetuista voittajista on se oikea.

Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 3 §:n 10 kohdan muuttamista seuraavasti: "...jossa voittajia ovat ne, jotka pelin sääntöjen mukaisesti ilmaisevat....".

5 §. *Arpajaisten toimeenpano-oikeus.* Hallintovaliokunta ehdottaa, että 5 §:ään otetaan uudet näin kuuluvat 2 ja 3 momentti:

"Arpajaisia puhelimen, Internetin tai muun niihin verrattavan tietoteknisen sovelluksen välityksellä Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpanevan on huolehdittava siitä, että valtakunnan alueella pysy-

västi asuva henkilö ei voi täällä osallistua tällaisiin arpajaisiin.

Ahvenanmaan lääninhallitus voi sisäasiainministeriön esityksestä määrätä 2 momentissa säädettyä velvollisuutta rikkovan täyttämään velvollisuutensa sekä asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon."

Sääntelyehdotus perustuu perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 22/2001 vp esitettyyn malliin. Vaikka arpajaistoiminnan harjoittaminen puhelin- ja tietoverkossa kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövallan piiriin, valtakunta voi perustuslakivaliokunnan mielestä — kun otetaan huomioon puhelin- ja tietoverkossa harjoitettavaan toimintaan liittyvät erityiset piirteet — säätää tällaista toimintaa maakuntalainsäädännön mukaisesti harjoittavalle velvoitteita siltä osin kuin toiminta asiallisesti merkitsee arpojen myymistä myös valtakunnan alueella. Rahapelitoiminnan sääntelyn kohdalla tätä korostaa se, että arpajaislakiehdotuksen 11 §:ssä tarkoitettu rahapelilupa annetaan valtakunnan alueella kutakin rahapelitoiminnan muotoa varten yksinoikeutena.

Perustuslakivaliokunnan täydentävän lausunnon mukaan arpojen tarjoamista verkon välityksellä valtakunnan alueella ostettavaksi on teknisesti mahdollista rajoittaa esimerkiksi siten, että arpajaisten toimeenpanija asettaa vaatimuksia arvan ostajaksi rekisteröityvälle. Perustuslakivaliokunnan mielestä arpajaisia Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpanevalle voidaan lailla säätää velvollisuus huolehtia siitä, että valtakunnan alueella pysyvästi asuva henkilö ei voi täällä — siis valtakunnan alueella Ahvenanmaan maakunnan ulkopuolella — osallistua Ahvenanmaan maakunnassa järjestettäviin arpajaisiin puhelimen, Internetin tai muun niihin verrattavan tietoteknisen sovelluksen välityksellä. Tätä sääntelyä ei perustuslakivaliokunnan mielestä ole tarpeen tehostaa kriminalisoinnilla. Lailla on sen sijaan tarpeen säätää Ahvenanmaan lääninhallituksen oikeudesta määrätä velvollisuutta rikkova täyttämään velvollisuutensa sekä asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakko. Tällai-

nen sääntely on sopusoinnussa Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 26 kohdan ja 27 §:n 42 kohdan kanssa, koska hallinnollisen pakkokeinon käytössä on tällöin kyse valtakunnan eikä maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta asiasta.

2 luku. Arpajaisia koskevat yleiset säännökset.

7 §. *Luvan antamisen yleiset edellytykset.* 7 §:n 1 momentti. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että arpajaisluvan myöntämisedellytyksistä tulee säätää riittävän tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Sääntelyn tarkkuuden merkitystä korostaa, että lupa voidaan lain 8 §:n nojalla peruuttaa, jos sen saaja ei enää täytä luvan saamisen edellytyksiä. Lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 2 kohdan säännös arpajaisten tarkoituksenmukaisuudesta yleisen edun kannalta voi käytännössä rajoittaa arpajaisten toimeenpano-oikeutta enemmän kuin on välttämätöntä hyväksyttävien päämäärien saavuttamiseksi. Sama koskee 3 kohdan säännöstä luvanhakijan vakiintuneesta ja moitteettomasta toiminnasta. Perustuslakivaliokunnan mielestä 2 kohtaa on syytä muuttaa niin, että arpajaisten toimeenpano ei ole yleisen edun kannalta ilmeisen epätarkoituksenmukaista, ja 3 kohtaa niin, että lupaviranomaisella ei ole perusteltua syytä epäillä hakijan toimivan arpajaistoiminnasta annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta hallintovaliokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 2 kohta muutetaan näin kuuluvaksi: "arpajaisten toimeenpano *ei ole* yleisen edun kannalta *ilmeisen epätarkoituksenmukaista*."

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 3 kohdan muuttamista seuraavan sisältöiseksi: "*lupaviranomaisella ei ole perusteltua syytä epäillä hakijan toimivan arpajaistoiminnasta annettujen säännösten ja määräysten vastaisesti*."

Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että säännökset luvan antamisesta eri arpajaismuotoihin on muotoiltu viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan viittaaviksi. Kirjoittamis-

tapa ei ole ongelmallinen luvan myöntämisen yleisiä edellytyksiä koskevassa 7 §:n 1 momentissa. Viranomaisen harkintavaltaan viittaavaa muotoilua voidaan pitää perusteltuna myös rahapelilupaa koskevassa 11 §:ssä. Sen sijaan valiokunta pitää rajoitusten oikeasuhtaisuuden ja sääntelyn täsmällisyyden vuoksi välttämättömänä, että säännökset tavara-arpajaisluvan (26 §), bingoluvan (33 §) ja tavaravoittoautomaattiluvan (38 §) myöntämisestä tarkistetaan lupaviranomaisen sidottua harkintaa osoittaviksi. Samoin tulee tarkistaa arpajaislain 58 §:n 1 momentin säännös tarkastuslaitoksen määräämisestä.

7 §:n 2 mom. Jos hakija on jättänyt arpajaisveron määräajassa suorittamatta tai tilityksen tekemättä, uutta lupaa ei lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin mukaan tule antaa ennenkuin verojäämä on suoritettu ja tilitys jätetty viranomaiselle.

Tältä osin valiokunta toteaa, että ehdotetun lain mukaan yhdistysten oikeutta tavara-arpajaisten toimeenpanoon ei määrällisesti rajoitettaisi. Lähtökohtaisesti yhdistysten on itse arvioitava, kuinka usein ja missä laajuudessa kulloinkin on tarkoituksenmukaista toimeenpanna tavara-arpajaiset. Valiokunta huomauttaakin, ettei ehdotetun 2 momentin tarkoituksena ole estää tavara-arpajaisluvan saamista niissä tapauksissa, joissa uutta lupaa haetaan ennenkuin arpajaisveron suorittamiselle tai tilityksen jättämiselle säädetty aika on ehtinyt kulua umpeen.

Hallituksen esityksen perusteluja täsmentäen valiokunta toteaa, että ehdotetun 2 momentin tarkoituksena on varmistaa se, että arpajaisvero on suoritettu ja tilitys toimitettu sellaisten aiemmin toimeenpantujen arpajaisten osalta, joissa tilityksen jättämiselle ja arpajaisveron suorittamiselle asetettu määräaika on jo umpeen kulunut. Näin ollen ehdotetun säännöksen mukaan vain tilityksen jättämistä ja arpajaisveron suorittamista koskevan velvollisuuden laiminlyöminen säädettyssä määräajassa olisi uuden luvan myöntämisen este.

Tämän lisäksi valiokunta toteaa, että yhteisön oikeutta arpajaisten toimeenpanoon tulee voida väärinkäytöstilanteissa rajoittaa. Hallituk-

sen esitykseen sisältyykin ehdotus rikoslain 17 luvun muuttamisesta. Ehdotuksen mukaan sanottuun lukuun otetaan uusi 16 a §, jonka mukaan rangaistavaa olisi muun muassa käyttää arpajaisten tuotot olennaisesti vastoin arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa tai tuottojen käyttötarkoituksen muuttamista koskevassa luvassa annettua määräystä. Jos tuottoja on käytetty vastoin lupamääräystä, voi lupaviranomainen arpajaislakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla olla myöntämättä uutta lupaa tai törkeämissä tapauksissa lakiehdotuksen 8 §:n nojalla jopa peruuttaa jo myönnetyn luvan.

8 §. *Luvan peruuttaminen.* Lakiehdotuksen 8 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan lupaviranomaisella tulisi olla luvan peruuttamista harkitessaan laaja harkintavalta. Valiokunnalle on esitetty tähän liittyen, että vallitsevan hallinto-oikeudellisen näkemyksen mukaan kynnys jo myönnetyn luvan peruuttamiseen on korkeampi kuin se, joka johtaa luvan epäämiseen sen hakemisvaiheessa.

Myös perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että arpajaisluvan peruuttamista koskeva säännös on tarpeettoman väljä, kun siinä viitataan lain rikkomiseen yleensä. Valiokunnan mielestä luvan peruuttamisen edellytyksiä on syytä tarkistaa siten, että kyse on nimenomaan arpajaistoiminnan kannalta olennaisesta rikkomisesta.

Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 8 §:n muuttamista kuulumaan seuraavasti: "Arpajaisten toimeenpanoon annettu lupa voidaan peruuttaa, jos luvansaaja on toiminut olennaisesti vastoin *arpajaisten toimeenpanon kannalta oikeudellisesti merkityksellistä lakia* tai lupaehtoja taikka jos luvansaaja ei enää täytä luvansaamisen edellytyksiä."

3 luku. Rahapeli-toiminta.

12 §. *Rahapeliyhteisöt.* Pykälän 1 momentti mahdollistaisi hallituksen esityksen perustelujen mukaan rahapeliluvan myöntämisen edelleen Oy Veikkaus Ab:lle, Raha-automaattiyhdistykselle sekä Suomen Hippos ry:lle. Perusteluis-

ta ilmenee, että Suomen Hippos ry on tehnyt alustavan päätöksen siitä, että se perustaa erillisen osakeyhtiön toimeenpanemaan yhdistyksen nyt toimeenpanemia totopelejä. Ehdotettu säännös mahdollistaisi rahapeliluvan antamisen myös Suomen Hippos ry:n totopelien toimeenpanoa varten perustamalle osakeyhtiölle.

Nytemmin voimassa olevan arpajaislain 3 §:ää on muutettu 1.1.2001 voimaantulleella lailla (1126/2000). Tämän lain nojalla on kuluvan vuoden alusta lukien myönnetty Fintoto Oy:lle totopelejä koskeva toimilupa.

Yleisperustelujen kohtaan 7 viitaten valiokunta ehdottaa 12 §:n 2 momentin muuttamista siten, että valtioneuvosto mainitaan asetuksen antajana.

13 §. *Rahapelilupaan liitettävät ehdot ja määräykset.* Arpajaislakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 19 §:n mukaan rahapeliyhteisöjen tuotonjakoasioita käsittelevistä ministeriöistä säädetään valtioneuvoston ohjesäännöllä. Perustuslakivaliokunta toteaa, että valtioneuvoston ohjesääntö-nimisen asetuksen mainitseminen laissa on tarpeetonta, koska toimivaltaisesta ministeriöstä voidaan perustuslain mukaan säätää lailla tai valtioneuvoston antamalla muullakin asetuksella kuin valtioneuvoston ohjesäännöllä. Hallintovaliokunta ehdottaa tämän vuoksi 13 §:n 1 momentin 1 kohdan muuttamista.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa todetaan, että tällä hetkellä Suomen Hippos ry:lle maksettava niin sanottu kohdekorvaus perustuu Oy Veikkaus Ab:n ja Suomen Hippos ry:n väliseen sopimukseen hevosveikkausta ja hevosvedonlyöntiä koskevista järjestelyistä. Voimassa olevan sopimuksen mukaan korvaus on 10 prosenttia kunkin kierroksen kokonaisvaihdosta. Ajan myötä kohdekorvaus, jota on pääasiassa käytetty palkintorahoihin, on muodostunut hevosvostalouden kannalta hyvin merkitykselliseksi. Nyt voimassa olevan sopimuksen mukaan kohdekorvauksen määrä on viime vuosina ollut noin 40 miljoonaa markkaa. Valmisteltaessa hallituksen esitystä ei ole pidetty perusteltuna sitä, että rahapeliyhteisöt voisivat edelleen keskenään sopia kohdekorvauksesta. Tämän vuoksi arpajais-

lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että veikkausyhtiölle annettavassa rahapeliluvassa määrättäisiin totopelejä toimeenpanevalle rahapeliyhteisölle ravikilpailujen tuloksia koskevien veikkauspelien myyntituotoista maksettavasta korvauksesta. Ehdotetun säännöksen mukaan kohdekorvauksen perusteista ja määristä päättäisi siten valtioneuvosto. Maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin myös hallintovaliokunta pitää säännöstä tärkeänä samoin kuin sitä, että korvausosuutta jatkossa tarkistetaan siten, että se vahvistaa hevoskasvatuksen ja hevosurheilun hyväksi tapahtuvaa varainhankintaa. Tällä tavoin voidaan osaltaan parantaa maaseudun elinvoimaisuutta.

15 §. Pelaamisen estäminen ja kieltäminen pelikasinossa. Pykälän 1 momentin mukaan pelikasinotoiminnan harjoittaja ei saa päästää pelikasinon henkilöä tai voi poistaa sieltä henkilön, joka on ilmeisesti alle 18-vuotias taikka alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumaaavan aineen vaikutuksen alainen.

Koska pelikasinoon pyrkijät rekisteröidään, pyrkijän ikä tulee tietoon. Tämän vuoksi sana "ilmeisesti" on alle 18-vuotiaan henkilön osalta tarpeeton laissa. Lisäksi valiokunta lähtee siitä, että pelikasinotoiminnan harjoittajalle tulee säätää velvollisuus henkilön poistamiseen, kun 1 momentin tunnusmerkistö täyttyy. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi, että 15 §:n 1 momentti kuuluu seuraavasti: "Pelikasinotoiminnan harjoittaja ei saa päästää pelikasinon henkilöä ja pelikasinotoiminnan harjoittajan tulee poistaa henkilö, joka on alle 18-vuotias taikka ilmeisesti alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumaaavan aineen vaikutuksen alainen."

16 §. Raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevat erityiset säännökset. Valiokunta ehdottaa, että alle 15-vuotias henkilö saisi pelata nykyiseen tapaan raha-automaattia samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnäollessa ja suostumuksella.

4 luku. Rahapelitoiminnan tuotot

17 §. Tuottojen käyttötarkoitukset. Arpajaislain 17 §:n 1 momentin mukaan raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Lain 18 §:n 1 kohdan mukaan valtion talousarvioon otetaan vuosittain mainittuja arpajaismuotoja toimeenpanevan rahapeliyhteisön tuottoa vastaava arviomääräraha. Tuoton jakamisesta mainittujen käyttötarkoitusten kesken ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan tämä asiallisesti rajoittaa eduskunnalle perustuslain mukaan kuuluvaa budjettivaltaa.

Eduskunnan valtaa päättää budjetista on käytännössä rajoitettu sellaisilla lain säännöksillä, joilla toimeenpanovallan toimielimille on annettu oikeus sitoa valtion menoja. Samanlaista menettelyä on voinut välillisesti liittyä myös lainsäädäntövallan siirtoihin esimerkiksi tilanteissa, joissa lain nojalla annettavasta asetuksesta valtiolle on voinut aiheutua sidottuja menoja. Lakiehdotuksessa on kysymys eduskunnalle perustuslain mukaan kuuluvan toimivallan nimenomaisesta rajoittamisesta, tosin pelkästään siten, että määrärahan käyttötarkoitukset on lueteltu laissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä tuoton jakamisesta laissa mainittujen käyttötarkoitusten kesken olisi ehdotettua asianmukaisempaa säätää lailla tai jättää asia eduskunnan vuosittaisessa budjettimenettelyssä päätettäväksi. Perustuslakivaliokunta puoltaa säännösten ottamista asiasta lakiin.

Sivistyslakivaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että veikkausvoittovarojen jakosuhteista säädetään erillisellä lailla eikä esimerkiksi arpajaislakiin sijoitettavin säännöksin. Lausunnon mukaan tämä on tärkeää sen vuoksi, että jakosuhteista säädettäessä säädetään samalla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan keskeisimmästä rahoitusjärjestelmästä. Veikkausvoittovarat kattavat yhteenlaskettuina 79 prosenttia näiden toimialojen rahoituksesta. Myös tieteen rahoituksessa veikkausvoittovaroilla on merkittävä osuus.

Hallintovaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ja sivistysvaliokunnan kantaan erillisen jakosuhteita koskevan lain säätämisestä. Tältä osin valiokunta viittaa ehdottamaansa uuteen kahdensanteen lakiehdotukseen.

Samalla hallintovaliokunta ehdottaa arpajaislakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen muuttamista seuraavasti: "*Tuoton jakamisesta näiden käyttötarkoitusten kesken säädetään erikseen lailla.*"

Sivistysvaliokunnan lausunnosta ilmenee, että valiokunta on keskustellut myös naisjärjestöjen esityksestä, jonka mukaan arpajaislainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulisi raha-arpapeli tuotonjakokohteita laajentaa siten, että myös naisjärjestöjen toiminnan tukeminen otettaisiin jakokohteeksi. Hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä valiokunta on päättänyt kannattamaan sitä, että naisjärjestöt saisivat edelleen veikkausvoittovaroista tukea harjoittamansa toiminnan perusteella. Hallintovaliokunta yhtyy myös tältä osin sivistysvaliokunnan näkemykseen. Arpajaislain systematiikan mukaan rahapeli-toiminnan tuottoja ei jaeta sillä perusteella, ketkä harjoittavat toimintaa, vaan avustuksen antaminen perustuu tuettavan toiminnan yleishyödylliseen perusteeseen. Naisjärjestöt ovatkin saaneet vuosittain tukea veikkausvoittovaroista harjoittamaansa toimintaa varten.

18 §. Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 kohdassa asetuksen täsmentämistä valtioneuvoston asetukseksi.

19 §. Tuottojen tilittäminen. Edellä 13 §:n 1 momentin kohdalla lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa 19 §:n muuttamista.

20 §. Tuottojen jaosta päättäminen. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että arpajaislakiehdotuksessa osoitetaan raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön hoidettavaksi eräitä julkisia hallintotehtäviä. Lain 20 §:n 1 momentin mukaan rahapeliyhteisö tekee valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotosta myönnettävien avustusten jaosta. Lain 23 §:n 1 momentissa säädetään rahapeliyhteisön tehtävästä maksaa ky-

seiset avustukset ja valvoa niiden käyttöä. Rahapeliyhteisöllä on valvontaa varten oikeus tarkastaa avustuksen saajan koko varainhoito ja tilinpito.

Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi lakiehdotuksen 67 §:ää koskevissa huomautuksissaan, että sen mielestä rahapeli tuotosta jaettavien avustusten myöntämisperusteista (arpajaislain 67 §:n 1 momentin 5 ja 7 kohta) olisi asianmukaista säätää lailla, vaikka kyse onkin harkinnanvaraisesta eikä säädettyyn oikeuteen perustusvasta avustuksesta. Samoin lailla olisi asianmukaista säätää muistakin arpajaislain 67 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista asioista.

Perustuslakivaliokunta lausuu lisäksi, että arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 5 kohta on ristiriidassa perustuslain 80 §:n 1 momentissa tarkoitetun lainalaa koskevan säännöksen kanssa siltä osin kuin ehdotettu asetuksenantovaltuus koskee avustusten palautusvelvollisuutta ja takaisinperintää. Lakiehdotuksesta on poistettava lailla säänneltäviä asioita koskevat mainitut asetuksenantovaltuudet, jotta ehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Perussäännökset avustusten palautusvelvollisuudesta ja takaisinperinnästä on annettava lailla.

Perustuslakivaliokunnan esittämien, yleisperustelujen 5 kohdassa yleisesti selostettujen oikeudellisten puutteiden korjaamiseksi hallitus on antanut perustuslain 71 §:ssä tarkoitetut täydentävät hallituksen esitykset raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuotosta myönnettävistä avustuksista (HE 75/2001 vp) ja totopeli tuotosta myönnettävistä avustuksista (HE 65/2001 vp). Näihin lakiehdotuksiin on sisällytetty säännökset niistä perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä harkinnanvaraisia avustuksia sanottujen rahapeli-toimintojen tuotoista. Säädöksissä on myös avustusten maksatusten keskeyttämistä, avustuksen palauttamista, avustusten takaisinperintää ja viivästyskorkoa sekä avustusten käytön valvontaa koskevat säännökset.

Raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntipeli tuotosta myönnettävien avustusten osalta tarpeelliset säännökset sisältyvät eduskunnassa sa-

manaikaisesti käsiteltävänä olevaan yleiseen harkinnanvaraisia valtionavustuksia koskevaan lakiin (HE 63/2001 vp).

Koska rahapeliin tuotoista myönnettävistä avustuksista säädetään samanaikaisesti erillis-lainsäädännössä, on arpajaislakiehdotuksen tuotonjakoa koskevia 20 ja 23 §:ää vastaavasti muutettava ja 24 § hallituksen esityksen mukaisessa muodossa tarpeettomana poistettava.

Hallintovaliokunta ehdottaakin arpajaislain 20 §:n 1 momentin muuttamista siten, että sen kolmannessa virkkeessä sosiaali- ja terveystoimintamääräyksiä säädettäväksi ehdotettu ohjaus- ja valvontavelvoitesäännös korvataan viittaussäännöksellä asianomaiseen tuotonjakolakiin (HE 75/2001 vp).

Vastaavasti 2 momentin sijasta asianomaisessa tuotonjakolakiin säädetään totopeliin tuotonta valmistelua varten asetettavaa toimielintä koskeva asetuksenantovaltuus. Arpajaislain 20 §:n 2 momentti ehdotetaan korvattavaksi totopeliin tuotosta jaettavia avustuksia koskevalta viittaussäännöksellä (HE 65/2001 vp).

Edellä lausutun perusteella hallintovaliokunta ehdottaa arpajaislain 20 §:n hyväksymistä näin kuuluvana: "Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö tekee valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotosta jaettavien avustusten jaosta (*jakoehdotus*). Avustusten jaosta päättää valtioneuvosto. *Jakoehdotuksen valmistelun ohjauksesta ja valvonnasta sekä jakoehdotuksen valmisteluun liittyvistä menettelyistä säädetään lailla erikseen.*

Maa- ja metsätalousministeriö päättää totopeliin tuotosta myönnettävien avustusten jaosta. *Avustusten myöntämisperusteista, tuotonjakoon liittyvästä menettelystä ja määräajoista sekä totopeliin tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen säädetään lailla erikseen."*

23 §. *Tuotoista jaettavien avustusten maksaminen ja käytön valvonta.* Kuten edellä 20 §:n kohdalla on todettu, raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuotosta sekä totopeliin tuotosta myönnettävistä avustuksista säädetään erityislaille. Arpajaislakiin ei näin ollen

ole enää tarpeen sisällyttää näiden rahapeliin tuotoista jaettavien avustusten maksamista ja käytön valvontaa koskevia menettelyllisiä säännöksiä. Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 23 §:n 1, 2 ja 3 momentin yhdistämistä viittaussäännökseksi asianomaista rahapeliä koskevaan tuotonjakolakiin. Muutetussa muodossa arpajaislakiehdotuksen 23 § kuuluisi seuraavasti: "*Rahapeliin tuotoista myönnettävien avustusten maksamisesta ja avustusten käytön valvonnasta säädetään erikseen lailla.*"

24 §. *Ohjaus- ja valvontatehtävien kustannusten korjaaminen.* Edellä 20 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa 24 §:n poistamista lakiehdotuksesta sellaisena kuin se on hallituksen esityksessä.

5 luku. Tavara-arpajaiset

24 §. *Arvauskilpailuja koskeva soveltamisalasäännös (Uusi).* Valiokunta ehdottaa 24 §:n sijoittamista kokonaan uuden sisältöisenä tavara-arpajaisia koskevaan 5 lukuun näin kuuluvana: "*Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös arvauskilpailuihin lukuunottamatta 25 §:ää.*"

Koska arvauskilpailut ovat eräänlaisia tavara-arpajaisia, niissä on perusteltua noudattaa tavara-arpajaisia koskevia säännöksiä. Tältä osin viitataan myös perustuslakivaliokunnan täydentävään lausuntoon.

Uudella soveltamisalasäännöksellä selkeytetään arvauskilpailujen luonnetta tavara-arpajaisina. Tavara-arpajaisia koskevat säännökset tulevat siten asiallisesti luvanvaraisuutta lukuunottamatta koskemaan myös arvauskilpailuja. Jäljempänä 31 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi arvauskilpailuja koskevista erityisistä säännöksistä.

26 §. *Tavara-arpajaisluvan antamisen edellytykset.* Perustuslakivaliokunta pitää välttämättömänä rajoitusten oikeasuhtaisuuden ja sääntelyn täsmällisyyden vuoksi, että luvan antamista koskeva 26 §:n 1 momentin säännös on tarkistet-

tava sidottua harkintaa osoittavaksi. Hallintovaliokunta ehdottaakin sanotun muutoksen tekemistä kyseiseen momenttiin.

Hallintovaliokunta katsoo, ettei ehdotetun 26 §:n 1 momentin 3 kohdasta selkeästi ilmene, saako voittona olla uusi arpa. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 1 §:n 3 momentin säännöstä. Sen nojalla on vakiintuneesti katsottu, että voittona saadaan antaa uusi arpa. Tämä on perustunut tulkintaan, jonka mukaan arpa on pidetty tavarana.

Arpajaisverolain (552/1992) 2 §:n 3 momentti koskee voiton arvon määrittämistä. Lainkohdan mukaan voiton arvo on pääsääntöisesti esiin tai hyödykkeen hankintahinta. Säännöksestä ei ole valiokunnan käsityksen mukaan pääteltävissä, etteikö uutta arpa voisi antaa voittona. Näin ollen, kun erityistä kieltoäännöstä ei ehdoteta, voidaan uusi arpa edelleen antaa voittona.

Vaikkei kieltoäännöstä nykyisinkään ole, käytännössä voittona annettavien arpojen arvoa ei ole saanut sisällyttää arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta määritettävään voittojen vähimmäisarvoa koskevaan 35 prosentin osuuteen. Tällä on estetty se, ettei voittona annettaisi pelkästään tai pääasiassa uusia arpoja. Jotta tätä mahdollisuutta ei vastedeskään voitaisi käyttää, on tarkoituksenmukaista, että ehdotetun 26 §:n 1 momentin 3 kohtaa täydennetään seuraavasti: "3) voittojen yhteenlaskettu arvo vastaa vähintään 35 prosentin osuutta arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta ja pienin voitto vastaa vähintään arvan hintaa *eikä voittona annettavien arpojen arvoa ole sisällytetty edellä säädettyyn voittojen vähimmäisarvoon*".

27 §. Toimeenpano- ja osallistumisoikeutta koskevat poikkeukset. Ehdotetun 27 §:n 1 momentin mukaan tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ei ylitä asetuksessa säädettyä markkamäärää ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa, saa toimeenpanna ilman 25 ja 26 §:ssä tarkoitettua lupaa. Ehdotuksen mukaan arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ei saa ylittää asetuksessa säädettyä markkamäärää. Koska elinkeinova-

pautteen liittyvän oikeuden perusteista tulee perustuslain 18 §:n 1 momentin ja 80 §:n 1 momentin mukaan säätää lailla, ei ilman lupaa järjestettävien pienarpajaisten ylintä sallittua kokonaismyyntihintaa voida perustuslakivaliokunnan lausunnonkaan mukaan jättää ehdotetulla tavalla asetuksella säädettäväksi. Ehdotusta on tämän vuoksi välttämätöntä tarkistaa esimerkiksi niin, että kokonaismyyntihinnan yläraja käy ilmi laista. Näin täsmennettynä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Momentin edellytysten täytyessä yleishyödyllinen yhteisö voisi myös vastaisuudessa toimeenpanna pienimuotoiset tavara-arpajaiset ilman lupaa. Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen (824/1969) mukaan ilman lupaa saadaan toimeenpanna tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 5 000 markkaa. Tätä summaa voidaan pitää liian alhaisena. Hallintovaliokunta pitää nykyoloissa tarkoituksenmukaisena enimmäismääränä 2 000 euroa.

Lakiehdotuksen 27 §:n 1 momentti ehdotetaan tarkennettavaksi seuraavasti: "Edellä 5 §:ssä tarkoitettu yhteisö tai säätiö saa toimeenpanna ilman 25 §:n 1 momentissa säädettyä lupaa 7 §:ssä säädettyin edellytyksin tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta *on enintään 2 000 euroa ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa (pienarpajaiset)*".

Valiokunta toteaa, että ehdotetun lain 27 §:n 2 momentin nojalla (vain 5 §:ssä tarkoitettulla yhteisöllä ja) koululuokalla ja sitä vastaavalla opintoryhmällä on oikeus pienarpajaisten toimeenpanoon. Näin ollen kaupalliset yritykset eivät voi lainkaan toimeenpanna arpajaislaissa tarkoitettuja arpajaisia. Perustuslakivaliokunnan mielestä pienarpajaisten toimeenpano-oikeus tulee koululuokkien ja opintoryhmien lisäksi ulottaa koskemaan muitakin vapaaehtoisia harrastusryhmiä.

Hallintovaliokunta pitää asianmukaisena, että myös työyhteisöt ja vakiintuneet harrastusryhmät saavat järjestää aivan pienimuotoisia arpajaisia. Vaikka työyhteisön ja vakiintuneen harrastusryhmän käsitteisiin jää tiettyä väljyyttä, ei

valiokunnan käsityksen mukaan jäljempänä ehdotetussa muodossa synny yhteiskunnallisia ongelmia, vaikka arpajaiset sallitaankin. Nykyisin lienee tavanomaista, että työyhteisöt järjestävät esimerkiksi pikkujoulujuhlissaan pieniä arpajaisia, joiden tuotto tuloutetaan yleishyödylliseen toimintaan. Valiokunta haluaa hallituksen esitystä täydentävällä sääntelyllä välttää myös tarpeettomia ilmoituksia poliisille vähäisten arpajaisien osalta.

Hallintovaliokunta ehdottaa edellä lausutun johdosta, että 27 §:ään otetaan uusi näin kuuluva 4 momentti: *"Työyhteisö ja vakiintunut harrastusryhmä voi ilman 25 §:n 1 momentissa säädettyä lupaa ja 30 §:ssä säädettyä tilitysvelvollisuutta toimeenpanna jäsentensä keskuudessa virkistys- tai harrastustoimintansa taikka yleishyödyllisen toiminnan edistämiseksi tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu arvo ei ylitä 500 euroa ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa (miniatiyriarpajaiset).*

28 §. *Tavara-arpajaisien käytännön toimeenpano.* Pykälän 3 momentin 3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijaksi ei saa määrätä muun muassa henkilöä, jota todennäköisin syin epäillään tai hänet on tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka vaarantaa hänen luotettavuutensa tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijana. Koska persoonapronomini "hänet" ei sovellu lainkohtaan, valiokunta ehdottaa sen korvaamista sanalla "joka".

Valiokunta toteaa, että esityksen mukaan myös luonnollinen henkilö voi toimia tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijana. Vaikka lakiehdotus tältä osin edellyttää luonnolliselta henkilöltä tiettyjen kriteerien täyttämistä, valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että tältä osin seurataan luotettavaa asioiden hoitamista.

29 §. *Arvonnan valvonta ja arvonnän tuloksesta ilmoittaminen.* Valiokunta ehdottaa 29 §:n 1 momentin loppuun tehtäväksi seuraavan lisäyksen: "pien- ja miniatiyriarpajaisia".

Lisäksi valiokunta ehdottaa 2 momenttiin liittäväksi valtioneuvostoa koskevan maininnan asetuksen antajana.

30 §. *Tilitys ja tilityksen oikaisu.* Tavara-arpajaisien järjestämisestä saatujen käytännön kokemuksiin perustuvien seikkojen perusteella valiokunta ehdottaa 30 §:n 1 momentin muuttamista siten, että tilityksen toimittamiselle varattu määräaika pidennetään neljästä kuukaudesta viideksi kuukaudeksi tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä laskettuna. Tällöin arpajaisien loppuun saattamiselle varattu määräaika pysyisi nykyiseen tapaan viiden kuukauden mittaisena.

Hallituksen esityksen liitteenä olevassa arpajaisasetusehdotuksessa tavara-arpajaisien tilityksessä erotetaan voitot kolmeen ryhmään: perityt, lunastamattomat ja myymättömät arvat. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lunastamattomien ja myymättömien arpojen erotelu saattaa olla vaikeaa. Tämän vuoksi tulisi asetusta valmisteltaessa harkita tämän erottelun poistamista.

Lakiehdotuksen 30 §:n 3 momentin osalta valiokunta kiinnittää huomiota momentin toisen virkkeen joustavaan tulkintaan sanojen "yhteisöön kuuluvien" osalta. Esimerkiksi tilaisuudessa juhlapuhujana oleva henkilö luettaisiin tässä yhteydessä kuuluvaksi yhteisöön.

31 §. *Arvauskilpailuja koskevat erityiset säännökset.* Edellä yleisperustelujen 6 kohdassa ja uuden 24 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa arvauskilpailuja koskevan 31 §:n hyväksymistä kokonaan muutettuna seuraavan sisältöisenä:

"Arvauskilpailun toimeenpanijan on tehtävä arvauskilpailusta kirjallinen ilmoitus vähintään viisi päivää ennen arvauskilpailun toimeenpanon aloittamista.

Ilmoitus yhden kihlakunnan alueella toimeenpantavasta arvauskilpailusta tulee tehdä toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitokselle. Ilmoitus usean kihlakunnan tai yhden tai useamman läänin

alueella toimeenpantaviin arvauskilpailuihin tulee tehdä toimeenpanijan kotipaikan lääninhallitukselle.

Arvauskilpailun toimeenpanoaika saa olla enintään kuusi kuukautta.

Arvauskilpailun kohteena saa käyttää vain ennalta täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määriteltävissä olevaa ilmiötä tai asiantilaa. Arvauskohteena ei saa käyttää arvottua tulosta. Arvauskilpailun oikea vastaus ei saa olla kenenkään tiedossa arpojen myyntiaikana.

Lupaviranomainen voi kieltää arvauskilpailun toimeenpanon, jos on perusteltua syytä epäillä, että arvauskilpailun toimeenpanija rikkoo arvauskilpailun toimeenpanosta annettuja säännöksiä ja määräyksiä."

Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, etteivät arvauskilpailuja koskevat säännökset rajoita likeyritysten oikeutta toimeenpanna vastikkeettomia arvauskilpailuja vastaisuudessaakin.

Lisäksi valiokunta huomauttaa, että arvauskilpailuja koskevat lakiehdotuksen 27 §:n 1, 2 ja 4 momenttien pien- ja miniatyriarpajaisia koskevat säännökset, joiden mukaan pienimuotoisista arvauskilpailuista ei tarvitsisi tehdä viranomaiselle ilmoitusta.

6 luku. Bingopeli

32 §. *Bingolupa.* Pykälän mukaan luvan bingopelin toimeenpanemiseen antaa ja peruuttaa pelin toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitos. Voimassa olevan bingoasetuksen 3 §:n mukaan lupa bingopelin toimeenpanoon myönnetään vain hakijan kotikunnan alueelle. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota niihin mahdollisiin ongelmiin, joita saattaa syntyä sen johdosta, että esimerkiksi bingotoimintaa harjoittavan urheiluseuran luonnollinen toiminta-alue saattaa ulottua usean kunnan alueelle.

33 §. *Bingoluvan antamisen edellytykset.* Edellä 26 §:n 1 momentin perusteluissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa myös bingoluvan antamisen edellytysten kirjoittamista sidottua harkintaa osoittaviksi.

35 §. *Bingopelin voitot.* Valiokunta ehdottaa 35 §:n 2 momentin hyväksymistä näin kuuluvana: "Pelaajille jaettavien voittojen enimmäisarvo ei saa ylittää 75 prosenttia kuuden kalenterikuukauden kokonaisu-myynnin arvosta, kuitenkin niin, ettei jaettavien voittojen enimmäisarvo saa ylittää 95 prosenttia yhdenkään kalenterikuukauden aikana."

Uusi muotoilu on bingojärjestäjän kannalta joustava, mutta estää kuitenkin ylisuureen voittonjakoon perustuvan epäterveen kilpailun.

7 luku. Tavaravoittoautomaatit

38 §. *Tavaravoittoautomaattilupa.* Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta tavaravoittoautomaattiluvan myöntämistä koskevan viranomaisen harkinnan kirjoittamista sidottua harkintaa osoittavaksi.

39 §. *Tavaravoitot.* Valiokunta ehdottaa 39 §:n 3 momenttiin lisättäväksi valtioneuvostoa koskevan maininnan asetuksen antajana.

8 luku. Arpajaisten toimeenpanon valvonta

42 §. *Arpajaisten valvonta.* Perustuslakivaliokunta lausuu 67 §:n 1 momentin 8 kohdan yhteydessä, että arpajaisten toimeenpanon valvonta on valiokunnan mielestä muotoiltu liian väljäksi. Hallintovaliokunta katsoo, että riittävän tehokas toiminnan ohjausjärjestelmä voi perustua myös sisäasiainministeriön antamaan ohjeistukseen, kun valvontatehtävän luonne ilmenee 42 §:n 1 momentista. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 42 §:n 2 momentin toisen virkkeen muuttamista kuulumaan seuraavasti: "Ministeriö voi antaa arpajaisten toimeenpanoa ja toimeenpanon valvontaa koskevia lausuntoja ja ohjeita."

9 luku. Erinäisiä säännöksiä

47 §. Voittojen periminen. Lakiehdotuksen 47 §:n 3 momentin mukaan tavara-arpajaisten ja arvauskilpailujen voitto, lukuunottamatta tavara-arpajaisia, jotka saadaan toimeenpanna ilman tässä laissa säädettyä lupaa, on perittävä kolmen kuukauden kuluessa tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen (824/1969) 7 §:n mukaan voittojen perimistä varten on varattava vähintään kahden kuukauden aika arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä lukien. Jos arvontaa ei ole suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista, on arvonta toimitettava viimeistään kahden viikon kuluttua arpojen myyntiajan päättymisestä lukien. Arvonnan tuloksesta on ilmoitettava viimeistään viikon kuluessa arvonnin suorittamisesta.

Valiokunnan käsityksen mukaan nykyistä sääntelyä vastaavaa kahden kuukauden määräaika voittojen perimiselle on pidettävä riittävänä, koska sen puitteissa jäisi lyhimmilläänkin viisi viikkoa aikaa voiton perimiseen. Tämän vuoksi lakiehdotuksen 47 §:n 3 momentin määräaika ehdotetaan muutettavaksi kahden kuukauden mittaiseksi.

48 §. Ratkaisusuositus. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin 1 virkkeessä sanan "ratkaisun" muuttamista muotoon "ratkaisusuosituksen".

Pykälän 3 momentissa täsmennetään, että kysymyksessä on *valtioneuvoston* asetus.

50 §. Pelikasinon tekninen valvonta. Arpajaislain 50 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi pelikasinotoiminnan harjoittajan oikeudesta valvoa pelikasinon toimintaa teknisellä laitteella ennalta siitä ilmoitettuaan. Perustuslakivaliokunta on arvioinut ehdotusta perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatus yksityselämän suojan kannalta. Pelitoiminnan teknisellä laitteella toteutettavaa valvontaa on lausunnon mukaan pidettävä kasinon turvallisuuden ja pelitoiminnan luotettavuuden edistämiseksi hyväksyttävänä. Teknistä valvontaa voidaan pitää perusteltuna pelikasinon sisäänkäynti- ja asiakastiloissa samoin kuin henki-

lökunnan työtiloissa. Perustuslakivaliokunta ei sen sijaan pidä pelitoiminnan valvomisen kannalta tarpeellisena ulottaa teknistä valvontaa kasinon henkilökunnan virkistystiloihin. Ehdotettua säännöstä on siten näiltä osin välttämätöntä muuttaa.

Edellisessä kappaleessa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa 50 §:n muuttamista siten, että henkilökunnan virkistystilat rajataan teknisen valvonnan ulkopuolelle.

51 §. Pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri. Pykälän 1 momentin nojalla pelitoiminnan harjoittajalla on oikeus pelitoiminnan valvomiseksi pitää pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriä. Perustelujen mukaan valvonta- ja asiakasrekisteriä käytetään "pääasiassa" pelikasinon palvelujen myynnissä ja markkinoinnissa. Henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen (PL 10 §:n 1 momentti) kannalta tärkeä sääntelykohde on muun muassa rekisteröinnin tarve (PeVL 14/1998 vp, HaVM 26/1998 vp), jonka on ilmentävä lain tasolla.

Ilmaisu rekisterin käyttötarkoituksesta on saadun selvityksen mukaan kirjoitusvirheen luontoisena saanut perusteluissa virheellisen painotuksen. Rekisterinpidon tarkoitus on antaa pelikasinotoiminnan harjoittajalle ja virallisille valvojille tietoa asiakkaista, näiden pelaamisesta ja mahdollisesta häiriökäyttäytymisestä. Nämä tiedot ovat välttämättömiä pelikasinotoiminnan harjoittajalle lakiehdotuksen 15 §:ssä tarkoitettujen valvontavelvoitteiden täyttämiseksi. Tiedot ovat tarpeen myös virallisille valvojille lakiehdotuksen 14 §:ssä tarkoitettua laillisuusvalvonnan täyttämiseksi.

Pelikasinotoiminnan harjoittajan oikeudesta käyttää henkilötietoja myös suoramainontaan ja muuhun sen kaltaiseen markkinointiin ei säädetä erikseen arpajaislaissa, vaan henkilötietojen käsittelyä koskevassa yleislaissa, henkilötietolaissa (523/1999). Tältä osin valiokunta viittaa tarkemmin henkilötietolain 19 §:ään.

54 §. Esteellisyys ja virkavastuu. Lakiehdotuksen 54 §:n 1 momentissa säädetään, että raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinope-

lien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen luvan saaneen rahapeliyhteisön luottamus- ja toimihenkilön esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään virkamiehen esteellisyydestä. Pykälän 2 momentti koskee 1 momentissa tarkoitettua toimihenkilön virkavastuuta.

Edellä yleisperusteluista ja 20 §:n yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että eduskunnalle on annettu erillinen hallituksen esitys rahautomaatiavustuksista (HE 75/2001 vp). Tässä tuotonjakolaissa säädettäisiin myös tuottojen käytön valvonnasta. Tämän vuoksi arpajaislakiehdotuksen 54 §:n 2 momentista tulee poistaa toimihenkilöiden virkavastuuta koskeva säännös siltä osin kuin se koskee avustusten käytön valvontaa. Uudelleen muotoiltuna 54 §:n 2 momentti kuuluisi seuraavasti: "Edellä 1 momentissa tarkoitettut toimihenkilöt ovat virkavastuun alaisia valmistellessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotusta."

55 §. Vaitiolo- ja asiakirjojen julkisuus. Edellä 54 §:n kohdalla lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa 55 §:stä poistettavaksi avustusten käytön valvontaa koskeva säännös.

56 §. Eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevat poikkeukset. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatuksi elinkeinovapauden ja 15 §:n 1 momentissa turvatuksi omaisuuden suojan kannalta on pulmallista, että arpajaislain 56 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen lupien myöntämistä koskeva säännös on muotoiltu viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan viittaavaksi. Hallintovaliokunta ehdottaa 56 §:n kirjoittamista viranomaisen oikeusharkintaa osoittavaksi, jotta lakiehdotus voidaan näiltä osin käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä.

Lain voimaantullessa siirrytään eurojen käyttöön. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä näistä laitteista saatavaksi suurimmaksi sallituksi voitoksi ehdotettu 200 markkaa muutetaan euroina sitä lähinnä vastaavaksi tasasummaksi, joka on 35 euroa.

Hallintovaliokunta toteaa selvyuden vuoksi, että niin sanotut yllätystavara-automaatit eivät kuulu arpajaislain soveltamisalaan. Kysymys on myyntiautomaateista, joista ostaja saa jokaisella ostokerralla vähäarvoisen, yleensä lähinnä "rikkamaksi" luokiteltavan esineen. Se seikka, että ostaja ei tiedä, minkä nimisen esineen hän kulloinkin saa, ei merkitse sitä, että myyntitoimintaa olisi pidettävä arpajaisen toimeenpanona.

57 §. Rahaliikenteen valvontalaite. Valiokunta ehdottaa pykälän ensimmäiseen virkkeeseen sanonnallista täsmennystä.

58 §. Tarkastuslaitokseksi määrääminen ja tarkastuslaitoksen tietojenantovelvollisuus. Hallintovaliokunta ehdottaa 58 §:n 1 momentin kirjoittamista osoittamaan viranomaisen oikeusharkintaa.

Sisäasiainministeriö antaa pykälän nojalla sitä hakevalle elinkeinonharjoittajalle määräyksen toimia rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavana tarkastuslaitoksena. Lain 57 §:n nojalla raha- ja tavara- ja tavaravoittoautomaatissa sekä 56 §:ssä tarkoitettussa peliautomaatissa tai pelilaitteessa on oltava tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaite. Ottaen huomioon sen, että 45 §:n nojalla poliisilla on oikeus kieltää mainittujen laitteiden käyttäminen, jos niissä ei ole tarkastuslaitoksen tarkastamaa ja hyväksymää valvontalaitetta, tarkastuslaitoksen tarkastuksella ja hyväksymisellä on selvästi yrittäjään kohdistuvia oikeusvaikutuksia.

Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa, että myös tarkastuslaitoksen suorittamassa valvontalaitteen tarkastamis- ja hyväksymismenettelyssä tulee hyvän hallinnon takeiden turvaamiseksi noudattaa yleistä hallinto-oikeudellista lainsäädäntöä. Valiokunnan ehdottamassa muodossa 58 §:n uusi 4 momentti kuuluu seuraavasti:

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamis- ja hyväksymismenettelyssä noudatetaan hallintomenettelylakia, kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä

viranomaisissa annettua lakia (516/1991), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, henkilötietolakea ja arkistolakia (831/1994). (Uusi 4 mom.)

60 §. Automaattiin ja pelilaitteeseen tehtävät merkinnät. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentissa sanan "liiketunnus" korvaamista ilmaisulla "yrittys- ja yhteisötunnus".

Perustuslakivaliokunta toteaa, että arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan asetuksella säädetään raha- ja tavara-arpajaisien arpoihin merkittävistä ja niiden myynnin yhteydessä annettavista tiedoista. Laissa ei ole nimenomaisia säännöksiä merkintä- ja tietojenantamisvelvollisuudesta, vaan velvollisuuksia koskevat säännökset näyttäivät sisältyvän valtuutukseen välillisesti. Valiokunnan mielestä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden tulee kuitenkin käydä ilmi riittävän selkeistä lain säännöksistä. Lakiin on lisättävä perussäännökset siitä, mistä seikoista tietoja on annettava.

Hallintovaliokunta katsoo, että arpoihin tulee arpojen ostajien oikeusturvan takaamiseksi merkitä arpajaisien toimeenpanoa ja toimeenpanijaa koskevia tietoja. Tällaisia tietoja ovat muun muassa luvan saaja, luvan voimassaoloaika, arvan hinta, arpojen lukumäärä ja voittojen määrä, arvo ja laji.

Hallintovaliokunta ehdottaa arpoihin merkittävistä ja myynnin yhteydessä annettavista tiedoista säädettäväksi 60 §:n uudessa 2 momentissa seuraavasti: "*Arpaan tai sen myynnin yhteydessä maksutta annettavaan ilmoitukseen tulee merkitä arpajaisien toimeenpanoa, toimeenpanijaa sekä voittojen määrää, arvoa ja lajia koskevat tiedot.*"

Samalla valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista: "*Automaattiin ja pelilaitteeseen sekä arpoihin merkittävät tiedot.*"

Arpajaislain 67 §:n 1 momentin 1 kohdan valtuussäännöksen nojalla asetuksella säädettäisiin raha- ja tavara-arpajaisien arpoihin merkittävistä ja niiden myynnin yhteydessä annettavista tiedoista.

62 §. Arpajaisien toimeenpanoa koskevat kiellot. Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntojen johdosta lakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin 2 kohdan poistamista. Ottaen huomioon eduskuntakäsittelyssä täsmentynyt sääntelykokonaisuus, momentti voidaan muutoinkin valiokunnan käsityksen mukaan poistaa lakiehdotuksesta.

64 §. Arpajaisrikkomus. Muiden kuin rikoslaisissa olevien rangaistussäännösten osalta on saadun selvityksen mukaan tulkinnanvaraista, millaista syyksiluettavuutta vaaditaan, jollei asiasta ole erikseen lausuttu. Selkeyden vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä siten, että tunnusmerkistön täyttävä teko tai laiminlyönti on rangaistava tahallisenä tai tuottamuksellisenä.

Ehdotetun 64 §:n 3 kohdan osalta valiokunta toteaa, että momentti sisältää viittauksen lakiehdotuksen 16 §:ään, jossa varsinaisesti säädetään rangaistusuhun sisältävästä kielletystä menettelystä. Lakiehdotuksen 16 §:n sanamuodon mukaisesti kielto koskee yhtäältä raha-automaatti-toiminnan harjoittajaa ja toisaalta kasinopelitoiminnan harjoittajaa. Valiokunta ehdottaa, että 64 §:n 3 kohta kirjoitetaan selkeämmin koskemaan pelaamisen sallijaa, ei pelaajaa.

66 §. Muutoksenhaku. Edellä 58 §:n kohdalla esitettyyn viitaten hallintovaliokunta ehdottaa 66 §:n muuttamista siten, että myös 57 §:ssä tarkoitettun rahaliikenteen valvontalaitteen hyväksymistä koskevaan päätökseen saadaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

67 §. Tarkemmat säännökset. Asetuksenantovaltuuksia koskevan sääntelyn osalta valiokunta viittaa yleisesti yleisperustelujen kohdassa 7 lausuttuun.

67 §:n 1 momentin 1 kohta. Arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan asetuksella säädetään raha- ja tavara-arpajaisien arpoihin merkittävistä ja niiden myynnin yhteydessä annettavista tiedoista. Laissa ei ole nimen-

omaisia säännöksiä merkintä- ja tietojenantamisvelvollisuudesta, vaan velvollisuuksia koskevat säännökset näyttävät sisältyvän valtuutukseen välillisesti. Perustuslakivaliokunnan mielestä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden tulee kuitenkin käydä ilmi riittävän selkeistä lain säännöksistä. Tämän vuoksi lakiin on lisättävä perussäännökset siitä, mistä seikoista tietoja on annettava.

Perustuslakivaliokunnan lausunto on otettu 67 §:n 1 momentin 1 kohdan osalta huomioon lakiehdotuksen 60 §:ssä.

67 §:n 1 momentin 2 kohta. Valiokunta ehdottaa, että lainkohdan nojalla voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää myös arvauskilpailua koskevan ilmoituksen sisällöstä.

67 §:n 1 momentin 5—7 kohta. Arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 5 kohta on perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ristiriidassa perustuslain 80 §:n 1 momentissa tarkoitettun lain alaa koskevan säännöksen kanssa siltä osin kuin ehdotettu asetuksenantovaltuus koskee avustusten palautusvelvollisuutta ja takaisinperintää. Lakiehdotuksesta on poistettava lailla säänneltäviä asioita koskevat mainitut asetuksenantovaltuudet, jotta ehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perussäännökset avustusten palautusvelvollisuudesta ja takaisinperinnästä on annettava lailla.

Perustuslakivaliokunnan mielestä rahapelien tuotosta jaettavien avustusten myöntämisperusteista (arpajaislain 67 §:n 1 momentin 5 ja 7 kohta) olisi asianmukaista säätää lailla, vaikka kyse onkin harkinnanvaraisesta eikä säädettyyn oikeuteen perustuvasta avustuksesta. Samoin olisi asianmukaista säätää muistakin arpajaislain 67 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista asioista. Perustuslakivaliokunta painottaa, ettei asetukseen ehdotetun valtuuden nojalla voida sisällyttää yksilön oikeuksia ja velvollisuuksien perusteita koskevia säännöksiä esimerkiksi avustusehdoista säädettyinä.

Edellä on yleisperusteluissa ja yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu (20, 23 ja 24 §), että hallitus on antanut täydentävinä esityksinä ehdo-

tukset laiksi raha-automaatti-, kasinopeli ja pelikasinotoiminnan tuotoista myönnettävistä avustuksista (HE 75/2001 vp) ja totopelien tuotoista myönnettävistä avustuksista (HE 65/2001 vp). Arpajaislain 20 ja 23 § ehdotetaan muutettaviksi asianomaisten pykälien kohdalla tarkemmin selostelulla tavalla ja 24 § poistettavaksi. Tämän vuoksi arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 5,6 ja 7 kohdat voidaan tarpeettomina poistaa.

67 §:n 1 momentin 8 kohta. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että lakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 8 kohdan valtuus on muotoiltu liian väljäksi. Valtuuden nojalla annettavalla asetuksella ei nimittäin voida säätää arpajaisten toimeenpanon valvonnasta yleensä, vaan joistakin valvontaviranomaisten käytännön toimiin liittyvistä seikoista.

Valiokunta toteaa, ettei puheena olevan säännösehdoituksen tarkoittama säädösvaltuus ole saadun selvityksen mukaan tarkoitettu antamaan sisäasiainministeriölle valtuutta antaa yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteisiin eikä muutenkaan lain alaan kuuluvia oikeussääntöjä, vaan ohjeet asianomaiselle viranomaiselle arpajaisten toimeenpanon valvonnan tarkemmasta järjestämisestä. Valvonnan järjestämistä koskevalla ohjauksella saattaa sinänsä olla kuitenkin vaikutuksia arpajaisia toimeenpanevien tahojen oikeusasemaan.

Hallintovaliokunta viittaa edellä 42 §:n kohdalla lausuttuun ja ehdottaa 67 §:n 1 momentin 8 kohdan valtuussäännöksen poistamista.

67 §:n 1 momentin 10 kohta. Arpajaislain 67 §:n 1 momentin 10 kohta sisältää valtuuden säätää asetuksella arvauskilpailujen kohteesta. Valtuus on perustuslakivaliokunnan mukaan tarpeettoman avoin. Valiokunnan mielestä ei asetuksella tule voida säätää esimerkiksi siitä, mistä asioista arvauskilpailuja voidaan järjestää. Valtuussäännöstä on siten välttämätöntä täsmentää tai se on poistettava laista, jotta lakiehdotus voidaan näiltä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Arvauskilpailujen kohdetta

koskevista yleisistä vaatimuksista voidaan tarvittaessa säätää lailla.

Hallintovaliokunta ehdottaa 67 §:n 1 momentin 10 kohdan poistamista ja toteaa, että arvauskilpailujen kohdetta koskevat säännökset on sisällytetty arpajaislakiehdotuksen 31 §:ään.

67 §:n 2 momentti. Valiokunta ehdottaa asetuksella säätämisen täsmentämistä koskemaan valtioneuvoston asetusta.

4. Laki viihdelaitelain muuttamisesta

Asetuksenantovaltuudet. Viihdelaite lain 5 §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti, 8 § ja 17 § sisältävät asetuksenantovaltuuden. Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten hallintovaliokunta ehdottaa mainittuja pykäläiä muutettavaksi niin, että niistä ilmenee valtioneuvosto asetuksenantajana.

3 a §. Viihdelaiteeseen tehtävät merkinnät. Valiokunta ehdottaa sanan "liiketunnus" korvaamisesta ilmaisulla "yritys- ja yhteisötunnus".

5 §. Viihdelaiteen tekniset ominaisuudet. (Uusi) Pykälän 1 momentin mukaan viihdelaitteen on oltava rakenteeltaan, varusteiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turvallinen. Valiokunta ehdottaa, että valtioneuvoston asetuksella voidaan 2 momentin mukaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa mainituista seikoista.

6 §. Rahaliikenteen valvonta. (Uusi) Viihdelaite lain 6 §:n 3 momentin valtuussäännöstä on tarpeen muuttaa nykyisestä sen vuoksi, että viihdelaitelaitteissa ei ole säädetty velvoitetta laatia viihdelaitteen käytettävänä pitämisestä tositteita ja selvityksiä. Tämä velvoite sisältyy vain välillisesti nyt puheena olevaan valtuussäännökseen. Tositteiden ja selvitysten laatimisvelvoitetta koskeva säännös on hallituksen esityksessä ehdotettu otettavaksi viihdelaitelain uudeksi 8 a §:ksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että viihdelaitelain 6 §:n 3 momenttiin jää edelleen valtuus valtioneuvoston asetuksella antaa

tarkempia säännöksiä rahaliikenteen valvontalaitteista.

Rahaliikenteen valvontalaitteista on tarkoitus antaa erillinen asetus, jonka soveltamisalaan kuuluisivat sekä viihdelaitteissa että arpajaislain 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa käytettävät rahaliikenteen valvontalaitteet.

8 §. Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastus ja hyväksyminen. Valiokunta ehdottaa 8 §:n 1 momentin muuttamista siten, että sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen on tarkastettava ja hyväksyttävä rahaliikenteen valvontalaitte ennen sen käyttöön ottamista, siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Valiokunta ehdottaa hyvän hallinnon takeiden turvaamiseksi, että viihdelaitelakiin otetaan uusi 8 §:n 3 momentti seuraavasti: "*Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamis- ja hyväksymismenettelyssä noudatetaan hallintomenettelylakia (598/1982), kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999) ja arkistolakia (831/1994).*"

16 §. Muutoksenhaku. (Uusi) Marraskuun 1 päivänä 1999 voimaan tullella hallinto-oikeuslailla (430/1999) on kumottu lääninoikeuslaki (1021/1974). Samalla lääninoikeudet lakkautettiin ja ne korvattiin yleisillä alueellisilla hallintotuomioistuimilla, joita hallinto-oikeuslain 1 §:n mukaan nimitetään hallinto-oikeuksiksi.

Viihdelaite lain 16 §:n 1 momentin mukaan poliisin viihdelaitelain 14 §:n mukaan määräämään kieltoon ja uhkasakkoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeuteen. Hallinto-oikeuslain 1 §:stä johtuu, että voimassa olevan viihdelaitelain 16 §:n 1 momentin viittaus lääninoikeuteen on tarpeen muuttaa viittaukseksi hallinto-oikeuteen.

Valiokunta ehdottaa, että viihdelaitelakiin lisätään uusi 16 §:n 3 momentti seuraavasti: "*Tämän lain 8 §:ssä tarkoitettuun rahaliikenteen valvontalaitteen hyväksymistä koskevaan pää-*

tökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään."

6. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Esityksessä on ehdotettu muutettavaksi rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (68/1998) 3 §:ää, jossa luetellaan ilmoitusvelvolliset yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat. Voimassa olevaan 3 §:n 10 kohtaan verrattuna muutos merkitsisi, että säännöksessä mainittaisiin nimenomaisesti veikkaustoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö.

Esitykseen ei sitä vastoin sisälly ehdotusta sanotun lain 6 §:n muuttamisesta, jossa yksityiskohtaisesti, elinkeino- ja toimialoittain, säädetään ilmoitusvelvollisten velvollisuudesta tunnistaa asiakkaansa tiettyjen edellytysten täytyessä. Voimassa olevan lain 6 §:n 4 momentissa säädetään tunnistamisvelvollisuudesta pelikasinotoiminnassa, vedonlyöntitoiminnassa sekä totopeleissä. Kun veikkaustoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö lisätään hallituksen esityksen mukaisesti ilmoitusvelvollisten piiriin, on asianmukaista, että myös veikkaustoiminnassa noudatettavasta tunnistamisvelvollisuudesta otetaan pykälään erityinen säännös.

Tämän vuoksi hallintovaliokunta ehdottaa 6 §:n 4 momentin 2 kohdan muuttamista seuraavasti: "2) *veikkaus-* ja vedonlyöntitoiminnassa tai totopelissä pelaajan asettaman rahapanoksen ollessa yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä *vähintään 3 000 euroa.*"

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 3 §:n 10 kohdassa säädetty ilmoitusvelvollisuus koskisi veikkausyhtiön osalta kaikkea veikkaustoimintaa.

8. Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä (Uusi)

8.1. Voimassa oleva lainsäädäntö ja käytäntö

Voimassa olevan arpajaislain (491/1965) 3 §:n mukaan veikkausvoittovarojen käyttökohteet

ovat urheilu ja liikuntakasvatusta sekä tiede, taide ja nuorisokasvatustyö. Laki ei sisällä säännöksiä siitä, missä suhteessa veikkausvoittovarat on jaettava edellä mainittuihin käyttökohteisiin, vaan jakosuhteista säädetään erillisessä vuonna 1982 annetussa asetuksessa veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä (725/1982). Asetuksen 2 §:n mukaan veikkausvoittovaroista käytetään vuosittain 36,6 prosenttia urheilu- ja liikuntakasvatukseen sekä 8 prosenttia Suomen Kansallisoopperan tukemiseen ja 3 prosenttia Suomen Kansallisteatterin tukemiseen kuitenkin siten, että niille tarvittaessa annetaan myös lisävastusta, sekä jäljelle jäävä osa tieteen, taiteen ja nuorisokasvatustyön tukemiseen.

Valtiontaloudellisista syistä edellä mainitussa asetuksessa olevia prosenttiosuuksia ei ole vuodesta 1992 lukien voitu toteuttaa, vaan veikkausvoittovaroja on jouduttu julkisen talouden tasapainon parantamiseksi käyttämään lakisääteisten menojen, ennen kaikkea yleisten kirjastojen, mutta myös eräiden muiden kulttuurin ja taiteen toimialojen valtionosuuksien, kuten kuntien kulttuuritoiminnan valtionosuuksien rahoittamiseen. Muutos on lainsäädäntöteknisesti toteutettu vuosittain budjettilakimenettelyllä, jolloin veikkausvoittovarojen käyttökohteita on laajennettu kirjastojen, kuntien kulttuuritoiminnan ja muun muassa taiteilija-apurahajärjestelmän valtionosuuksien maksamisen suuntaan (poikkeuslait 925—928/2000 ovat voimassa vuoden 2001 loppuun). Järjestely on rahoitussellisesti merkinnyt sitä, että erityisesti liikunnan ja nuorisotyön, mutta myös taiteen prosenttiosuudet veikkausvoittovaroista ovat pienentyneet ja näin vapautuvalla osuudella on rahoitettu edellä mainittuja valtionosuuksia ja -avustuksia. Tieteen veikkausvoittovaroosuudesta edellä mainittuja valtionosuuksia ei ole rahoitettu, vaan tiede on kasvattanut edellä mainituista muutoksista huolimatta prosenttiosuuttaan veikkausvoittovarojen kokonaismäärästä.

Saadun selvityksen perusteella taiteen ja kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön koko valtion rahoituksesta noin 80 prosenttia rahoitetaan veikkausvoittovaroilla. Yksistään liikuntatoimen osalta veikkausvoittovaroilla rahoitetaan 99 pro-

senttia koko toimialasta. Myös tieteen rahoittajana veikkausvoittovarat ovat merkittävät, sillä niillä rahoitetaan muun muassa Suomen Akatemian tutkimushankkeita ja edistetään tieteellistä tutkimusta prosentuaalisesti enemmän kuin Suomen Akatemialle on osoitettu tutkimusmäärärahoja budjettimomentilta.

8.2. Uusi arpajaislainsäädäntö

Uutta arpajaislakia valmisteltaessa lähtökohtana oli, että veikkausvoittovarojen käyttökohteet säilytetään nykyisellään, mutta niiden prosenttiosuuksista ei säädettäisi lailla. Prosenttiosuuksista voitaisiin hallituksen esityksen mukaan säätää asetuksella.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan veikkausvoittovarojen tuoton jakaminen mainittujen käyttötarkoitusten kesken valtioneuvoston asetuksella asiallisesti rajoittaisi eduskunnalle perustuslain mukaan kuuluvaa budjettivaltaa. Valiokunnan mukaan ehdotettua asianmukaisempaa olisi säätää asiasta lailla tai jättää asia eduskunnan vuosittaisessa budjettimenettelyssä päätettäväksi. Valiokunta puoltaa säännösten ottamista lakiin.

Sivistysvaliokunta on edellä mainitusta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa esittänyt raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain säätämistä. Laissa säädettäisiin veikkausvoittovarojen käyttökohteille prosenttiosuudet. Laki sisältäisi 10 vuoden mittaisen siirtymäajan, jonka aikana kirjastojen valtionosuuksiin käytettävät veikkausvoittovarat palautuisivat niin sanotuille alkuperäisille edunsaajille.

8.3. Oy Veikkaus Ab:n tuoton kehittyminen

Oy Veikkaus Ab:n liikevaihto on kasvanut voimakkaasti erityisesti 1990-luvun puolivälin jälkeen ja vielä vuonna 1998. Vuonna 1999 liikevaihto kasvoi enää 0,3 prosenttia. Sen sijaan vuonna 2000 yhtiön liikevaihto kasvoi jälleen 7,2 prosenttia.

Veikkausyhtiön kilpailutilanne on kiristynyt jatkuvasti sekä kotimaisen että ulkomaisen tarjonnan lisääntyttyä. Yhtiön vuoden 2001 tammi-maaliskuun osavuotikatsauksen mukaan yh-

tiön liikevaihto jäi kyseisenä ajanjaksona 2 prosenttia pienemmäksi kuin viime vuoden vastaavana ajanjaksona. On mahdollista, ettei yhtiö tule tänä vuonna saavuttamaan sille asetettua tulouttamistavoitetta, mikä on noin 50 miljoonaa markkaa suurempi kuin viime vuonna eli noin 2,3 miljardia markkaa.

8.4. Hallintovaliokunnan ehdotus

Hallintovaliokunta ehdottaa uuden raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annettavan lain säätämistä. Laissa ehdotetaan säädettäväksi veikkausvoittovarojen tuoton käytöstä eri tarkoituksiin.

1 §. Jakosuhteet. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 1 §:ssä, että arpajaislain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottoa vastaavat määrärahat otetaan valtion talousarvioon siten, että tuotosta käytetään vuosittain urheilun ja liikuntakasvatustyön edistämiseen 25 prosenttia, nuorisotyön edistämiseen 9 prosenttia, tieteen edistämiseen 17,5 prosenttia ja taiteen edistämiseen 38,5 prosenttia sekä jäljelle jäävä osa, 10 prosenttia, edellä mainittuihin tarkoituksiin sen mukaan kuin vuosittain valtion talousarviossa päätetään. Mainitut jako-osuudet tulisivat sovellettaviksi vuoden 2003 alusta lukien.

2 §. Jakosuhteisiin siirtyminen. Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentissa säädetään 1 §:ää täydentäen, että kirjastolaissa (908/1998) tarkoitettuihin valtionosuuksiin voidaan käyttää raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien valtion talousarvioon otetusta tuotosta vuonna 2003 enintään 85 prosenttia, vuonna 2004 enintään 75 prosenttia, vuonna 2005 enintään 65 prosenttia, vuonna 2006 enintään 55 prosenttia, vuonna 2007 enintään 45 prosenttia, vuonna 2008 enintään 35 prosenttia, vuonna 2009 enintään 25 prosenttia, vuonna 2010 enintään 15 prosenttia ja vuonna 2011 enintään 5 prosenttia kirjastojen valtionosuuksiin asianomaisena kalenterivuonna yhteensä myönnettävistä määrärahoista.

Hallintovaliokunnan ehdottamassa mallissa, joka pohjautuu sivistysvaliokunnan lausuntoon,

palautettaisiin vähitellen 10 vuoden siirtymäkauden aikana kirjastojen valtionosuuksiin käytetyt veikkausvoittovarot taiteelle, urheilu- ja liikuntakasvatustyölle sekä nuorisotyölle.

Laki edellyttäisi vuosittain kehylisäystä kirjastojen valtionosuuksien osalta valtion talousarvioon yleisiin budjettivaroihin sen verran kuin kirjastojen valtionosuuksia siirrettäisiin pois veikkausvoittovaramomentilta. Kehylisäys olisi ensimmäisenä vuonna 38,6 miljoonaa markkaa ja sen jälkeen se nousisi vuosittain kumulatiivisesti, kunnes kaikki kirjastojen valtionosudet rahoitettaisiin budjettivaroin 10 vuoden siirtymäkauden jälkeen, seuraavasti:

1. vuosi	38,6 Mmk
2. vuosi	85,0 Mmk
3. vuosi	131,5 Mmk
4. vuosi	178,0 Mmk
5. vuosi	224,4 Mmk
6. vuosi	270,9 Mmk
7. vuosi	317,3 Mmk
8. vuosi	363,8 Mmk
9. vuosi	410,3 Mmk
10. vuosi	433,5 Mmk

Luvut ovat laskennallisia ja perustuvat vuoden 2001 talousarvion lukuihin.

Hallintovaliokunnan ehdottaman lain raha-arapajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä 1 §:ssä tarkoitetut edunsaajien prosenttiosuudet, urheilun ja liikuntakasvatustyön edistämiseen 25 prosenttia, nuorisotyön edistämiseen 9 prosenttia, tieteen edistämiseen 17,5 prosenttia ja taiteen edistämiseen 38,5 prosenttia, lasketaan siitä voittovarojen kokonaisuudesta, josta on ensin vähennetty 2 §:n 1 momentin mukaisesti kirjastojen valtionosuudet. Valiokunta tähdentää tässä yhteydessä, että kirjastotoimen määrärahojen riittävä taso tulee turvata siirtymäkauden aikana ja myös sen jälkeen.

Tässä laissa esitettyjen prosenttiosuuksien lisäksi talousarviossa jää vapaasti kohdennettavaksi 10 prosenttia siitä voittovarojen kokonais-

määrästä, josta on ensin vähennetty 2 §:n 1 momentin mukaisesti kirjastojen valtionosuudet.

Vuoden 2002 osalta noudatetaan 2 §:n 2 momentin mukaista menettelyä, mikä tarkoittaa, että veikkausvoittovarojen jaosta eri käyttötarkoituksiin päätetään valtion talousarviossa.

3 §. *Voimaantulo.* Pykälässä säädetään voimaantulosta. Tarkoitus on, että laki tulee voimaan vuoden 2002 alusta edellä 2 §:n kohdalla selostetuin tavoin.

Aloitteet

Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa, että lakialoite LA 12/2000 vp hylätään.

Säättämisjärjestys

Hallintovaliokunta on ottanut huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnoissa esitetyt valtiosääntöoikeudelliset huomautukset, minkä vuoksi lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2, 3, 5. ja 7. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,

että 1, 4. ja 6. lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset 1—3),

että hyväksytään uusi 8. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus),

että lakialoite LA 12/2000 vp hylätään ja

että hyväksytään kolme lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset 1—3).

Valiokunnan muutosehdotus 1

1.

Arpajaislaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala ja määritelmät

1 §
(Kuten HE)

2 §

Arpajaisten määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan arpajaisilla (*poist.*) toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton. Vastikkeena ei pidetä osallistumisilmoituksesta arpajaisiin osallistuvalla koituvia posti-, paikallis- tai kaukopuhelumaksuja taikka vastaavia kuluja, jotka eivät tule arpajaisten toimeenpanijan hyväksi.

(2 mom. kuten HE)

Mitä tässä laissa säädetään arpajaisista, koskee myös

1) ulkomailla toimeenpantavia arpajaisia, siltä osin kuin niiden arpoja myydään tai välitetään Suomessa ja

2) Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpantavia arpajaisia, siltä osin kuin niiden arpoja myydään tai välitetään myös muualla Suomessa. (Uusi 3 mom.)

3 §

Arpajaisten toimeenpanomuotojen määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—9 kohta kuten HE)

10) *bingopelillä* arpajaisia, johon osallistutaan peliä varten hyväksytyssä paikassa ja jossa

voittajia ovat ne, jotka pelin sääntöjen mukaisesti ilmaisevat, että heidän pelilipukkeessaan tai muussa sitä vastaavassa sähköisessä muodossa olevassa tositteessa on arvotut numerot pelin sääntöjen mukaisessa järjestyksessä ja jossa voi voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja; sekä

(11 kohta kuten HE)

4 §

(Kuten HE)

2 luku

Arpajaisia koskevat yleiset säännökset

5 §

Arpajaisten toimeenpano-oikeus

(1 mom. kuten HE)

Arpajaisia puhelimen, Internetin tai muun niihin verrattavan tietoteknisen sovelluksen välityksellä Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpanevan on huolehdittava siitä, että valtakunnan alueella pysyvästi asuva henkilö ei voi tällä osallistua tällaisiin arpajaisiin. (Uusi 2 mom.)

Ahvenanmaan lääninhallitus voi sisäasiainministeriön esityksestä määrätä 2 momentissa säädettyä velvollisuutta rikkovan täyttämään velvollisuutensa sekä asettaa määräyksen tehoteeksi uhkasakon. (Uusi 3 mom.)

6 §

(Kuten HE)

7 §

Luvan antamisen yleiset edellytykset

Lupa arpajaisten toimeenpanoon voidaan antaa 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle, jos

(1 kohta kuten HE)

2) arpajaisten toimeenpano *ei ole* yleisen edun kannalta *ilmeisen epätarkoituksenmukais-*ta sekä

3) *lupaviranomaisella ei ole perusteltua syytä epäillä hakijan toimivan arpajaistoiminnasta annettujen säännösten ja määräysten vastaisesti.*

(2 mom. kuten HE)

8 §

Luvan peruuttaminen

Arpajaisten toimeenpanoon annettu lupa voidaan peruuttaa, jos luvansaaja on toiminut olenaisesti vastoin *arpajaisten toimeenpanon kannalta oikeudellisesti merkityksellistä* lakia tai lupaehtoja taikka jos luvansaaja ei täytä enää luvan saamisen edellytyksiä.

9 ja 10 §
(Kuten HE)

3 luku

Rahapelitoiminta

11 §
(Kuten HE)

12 §

Rahapeliyhteisöt

(1 mom. kuten HE)

Valtioneuvoston asetuksella säädetään 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön järjestysmuodosta ja hallinnosta.

13 §

Rahapelilupaan liitettävät ehdot ja määräykset

Rahapeliluvan tulee sisältää seuraavat rahapeliyhteisön toimintaa koskevat ehdot:

1) rahapeliyhteisö ei saa perustaa tai hankkia omistukseensa muita kuin rahapelitoimintaansa varten tarpeellisia yhtiöitä tai niiden osakkeita eikä luovuttaa näiden yhtiöiden osakkeita uudelle omistajalle ilman (*poist.*) asianomaisen rahapeliyhteisön tuotonjakoasioita käsittelemään säädetyn ministeriön lupaa;

(2 ja 3 kohta kuten HE)

(2—4 mom. kuten HE)

14 §

(Kuten HE)

15 §

Pelaamisen estäminen ja kieltäminen pelikasinossa

Pelikasinoiminnan harjoittaja ei saa päättää pelikasinoon henkilöä *ja pelikasinotoiminnan harjoittajan tulee poistaa henkilö,* joka on (*poist.*) alle 18-vuotias taikka *ilmeisesti* alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumaavan aineen vaikutuksen alainen.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

16 §

Raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevat erityiset säännökset

Raha-automaattitoiminnan harjoittaja ei saa luovuttaa raha-automaattia ilmeisesti alle 15-vuotiaan henkilön pelattavaksi. *Alle 15-vuotias henkilö saa kuitenkin pelata raha-automaattia samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnä ollessa ja tämän suostumuksella.* Kasinopelitoiminnan harjoittaja ei saa antaa ilmeisesti alle 18-vuotiaan henkilön pelata kasinopelejä.

(2 mom. kuten HE)

4 luku

Rahapeli toiminnan tuotot

17 §

Tuottojen käyttötarkoitukset

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteeseen, taiteeseen ja nuorisotyön edistämiseen. *Tuoton jakamisesta näiden käyttötarkoitusten kesken säädetään erikseen lailla.*

(2 ja 3 mom. kuten HE)

18 §

Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) totopelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaiselta vuodelta valtiolle tulouttamaa, *valtioneuvoston* asetuksella säädettävää osuutta rahapanosten kokonaismäärästä sekä uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja.

19 §

Tuottojen tilittäminen

Rahapeliyhteisön tulee tilittää rahapelitoimintojen tuotot (*poist.*) asianomaisen rahapeliyhteisön tuotonjakoasioita käsittelemään säädetyille ministeriölle sen mukaan kuin *valtioneuvoston* asetuksella säädetään.

20 §

Tuottojen jaosta päättäminen

Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö tekee valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotoista jaettavien avustusten jaosta (*jakoehdotus*). Avustusten jaosta päättää valtioneuvosto. *Jakoehdotuksen valmistelun ohjauksesta ja val-*

vonnasta sekä jakoehdotuksen valmisteluun liittyvistä menettelyistä säädetään lailla erikseen.

Maa- ja metsätalousministeriö päättää totopelien tuotoista jaettavien avustusten jaosta. *Avustusten myöntämisperusteista, tuotonjakoon liittyvästä menettelyistä ja määrärajoista sekä totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen säädetään lailla erikseen.*

21 ja 22 §
(Kuten HE)

23 §

Tuotoista jaettavien avustusten maksaminen ja käytön valvonta

*Rahapelien tuotoista myönnettävien avustusten maksamisesta ja avustusten käytön valvon-
nasta säädetään erikseen lailla.*

(2 ja 3 mom. *poist.*)

24 §
(*Poist.*)

5 luku

Tavara-arpajaiset

24 § (*Uusi*)

Arvauskilpailuja koskeva soveltamisalasäännös

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös arvauskilpailuihin lukuun ottamatta 25 §:ää.

25 §
(Kuten HE)

26 §

Tavara-arpajaisluvan antamisen edellytykset

Tavara-arpajaislupa *annetaan* 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle, jos
(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) voittojen yhteenlaskettu arvo vastaa vähintään 35 prosenttia arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta ja pienin voitto vastaa vähintään arvan hintaa *eikä voittoina annettavien arpojen arvoa ole sisällytetty edellä säädettyyn voittojen vähimmäisarvoon.*

(2 mom. kuten HE)

27 §

Toimeenpano- ja osallistumisoikeutta koskevat poikkeukset

Edellä 5 §:ssä tarkoitettu yhteisö tai säätiö saa toimeenpanna ilman 25 §:n 1 momentissa säädettyä lupaa 7 §:ssä säädettyin edellytyksin tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta *on enintään 2 000 euroa* ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa (*pienarpajaiset*).

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Työyhteisö ja vakiintunut harrastusryhmä voi ilman 25 §:n 1 momentissa säädettyä lupaa ja 30 §:ssä säädettyä tilitysvelvollisuutta toimeenpanna jäsentensä keskuudessa virkistys- tai harrastustoimintansa taikka yleishyödyllisen toiminnan edistämiseksi tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu arvo ei ylitä 500 euroa ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa. (miniatyriarpajaiset). (Uusi 4 mom.)

28 §

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei saa määrätä:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, joka on asetettu konkurssiin taikka henkilöä, joka on määrätty liiketoimintakieltoon taikka jota todennäköisin syin epäillään tai joka on tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka vaarantaa hänen luotettavuutensa tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijana.

29 §

Arvonnan valvonta ja arvонnan tuloksesta tiedottaminen

Tavara-arpajaisten arvonta ja arpojen sekoittaminen tulee suorittaa arvontapaikan kihlakunnan poliisilaitoksen edustajan tai julkisen notaarin valvonnassa, lukuun ottamatta 27 §:ssä tarkoitettuja *pien- ja miniatyriarpajaisia*.

Tavara-arpajaisluvan saaja, 27 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arpajaisten toimeenpanija ja 27 §:n 2 momentissa tarkoitettu arpajaisten toimeenpanosta vastaava täysivaltainen henkilö ovat velvollisia ilmoittamaan arvонnan tuloksen arpajaisiin osallistuneille. Ilmoittamistavasta, ilmoittamisajasta sekä ilmoituksen sisällöstä ja sen liitteistä säädetään tarkemmin *valtioneuvoston* asetuksella.

30 §

Tilitys ja tilityksen oikaisu

Tavara-arpajaisluvan saajan on tehtävä tavara-arpajaisista tilitys. Tilityskausi on lupauskausi. Tilitys on toimitettava viiden kuukauden kuluessa tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka on tarkastettava tilitys.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

31 §

Arvauskilpailuja koskevat erityiset säännökset

Arvauskilpailun toimeenpanijan on tehtävä arvauskilpailusta kirjallinen ilmoitus vähintään viisi päivää ennen arvauskilpailun toimeenpanon aloittamista.

Ilmoitus yhden kihlakunnan alueella toimeenpantavasta arvauskilpailusta tulee tehdä toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitokselle. Ilmoitus usean kihlakunnan tai yhden tai useamman läänin alueella toimeenpantaviin arvauskilpailuihin tulee tehdä toimeenpanijan kotipaikan lääninhallitukselle. (Uusi 2 mom.)

Arvauskilpailun toimeenpano-aika saa olla enintään kuusi kuukautta. (Uusi 3 mom.)

Arvauskilpailun kohteena saa käyttää vain ennalta täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määriteltävissä olevaa ilmiötä tai asiantilaa. Arvauskohteena ei saa käyttää arvottua tulosta. Arvauskilpailun oikea vastaus ei saa olla kenenkään tiedossa arpojen myyntiaikana. (Uusi 4 mom.)

Lupaviranomainen voi kieltää arvauskilpailun toimeenpanon, jos on perusteltua syytä epäillä, että arvauskilpailun toimeenpanija rikko arvauskilpailun toimeenpanosta annettuja säännöksiä ja määräyksiä. (Uusi 5 mom.)

6 luku

Bingopeli32 §
(Kuten HE)

33 §

Bingoluvan antamisen edellytykset

Bingolupa annetaan 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle, jos
(1—3 kohta kuten HE)
(2 mom. kuten HE)

34 §
(Kuten HE)

35 §

Bingopelin voitot

(1 mom. kuten HE)

Pelaajille jaettavien voittojen enimmäisarvo ei saa ylittää 75 prosenttia kuuden kalenterikuukauden kokonaisymyynnin arvosta, kuitenkin niin, ettei jaettavien voittojen enimmäisarvo saa ylittää 95 prosenttia yhdenkään kalenterikuukauden aikana.

36 ja 37 §
(Kuten HE)

7 luku

Tavaravoittoautomaatit

38 §

Tavaravoittoautomaattilupa

(1 mom. kuten HE)

Tavaravoittoautomaattilupaa haetaan kirjallisesti. Lupa annetaan enintään yhdeksi vuodeksi.

Lupa annetaan 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle 7 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

39 §

Tavaravoitot

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tavaravoiton enimmäisarvosta.

40 ja 41 §
(Kuten HE)

8 luku

Arpajaisten toimeenpanon valvonta

42 §

Arpajaisten valvonta

(1 mom. kuten HE)

Sisäasiainministeriö vastaa arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta ja arpajaistoiminnan tilastoimisesta. Ministeriö voi antaa arpajaisten toimeenpanoa ja toimeenpanon valvontaa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

(3 mom. kuten HE)

43—46 §
(Kuten HE)

9 luku

Erinäisiä säännöksiä

47 §

Voittojen periminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Tavara-arpajaisten ja arvauskilpailujen voitto, lukuun ottamatta tavara-arpajaisia, jotka saadaan toimeenpanna ilman tässä laissa säädettyä lupaa, on perittävä *kahden* kuukauden kuluessa tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä.

48 §

Ratkaisusuositus

(1 mom. kuten HE)

Edellä 43 §:ssä tarkoitettu virallinen valvoja ei saa osallistua *ratkaisusuosituksen* antamiseen. Ratkaisusuosituksen antamisesta ei peritä maksua. Ratkaisusuositukseen ei saa hakea muutosta. Ratkaisusuositus tai sen hakeminen ei estä asian saattamista tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin ratkaisusuositushakemuksesta ja siihen liittyvistä selvityksistä, ratkaisusuosituksen hakemisen määräajasta sekä ratkaisusuosituksen sisällöstä.

49 §

(Kuten HE)

50 §

Pelikasinon tekninen valvonta

Pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus siitä ennalta ilmoitettuaan valvoa pelitoimintaa katselemalla ja kuvaamalla teknisellä laitteella pelikasinon sisäänkäynti- ja asiakastiloissa sekä pelikasinon henkilökunnan *työtiloissa*. Edellä mainittu tekninen valvontaoikeus ei koske *henkilökunnan virkistys- eikä* sosiaalityötiloja.

51—53 §

(Kuten HE)

54 §

Esteellisyys ja virkavastuu

(1 mom. kuten HE)

Edellä 1 momentissa tarkoitettut toimihenkilöt ovat virkavastuun alaisia valmistellessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotusta (*poist.*).

(3 mom. kuten HE)

55 §

Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus

Edellä 20 §:n 1 momentissa tarkoitettujen jakoehdotuksen valmisteluun ja sitä koskevaan päätöksentekoon kuuluvia tehtäviä ja asiakirjoja (*poist.*) koskevasta vaitiolovelvollisuudesta ja julkisuudesta rahapeliyhteisössä on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

56 §

Eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevat poikkeukset

Sen estämättä mitä 5 ja 7 §:ssä säädetään, *antaa peliautomaatin tai pelilaitteen sijoituspaikan kihlakunnan poliisilaitos luvan*

1) elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle ja säätiölle (*poist.*) pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja sellaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä ja

2) huvipuistolle ja tivolille (*poist.*) pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä 1 kohdassa tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, tavaravoihtoaummaatteja sekä sellaisia muita peliau-

tomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettusta peliautomaatista tai pelilaitteesta saatavan voiton arvo ei saa ylittää 35 euroa.

Lupa annetaan enintään yhdeksi vuodeksi.
(4 mom. kuten HE)

57 §

Rahaliikenteen valvontalaite

Jos raha- tai tavaravoittoautomaatin taikka 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaatin ja pelilaitteen käyttämisestä suoritettava maksu peritään automaatin tai pelilaitteen käyttökuntoon saattavan laitteen (rahalukko) avulla, automaatissa ja pelilaitteessa on oltava sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaite. Sen on luotettavasti tallennettava tiedot laitteen käyttämisestä kertyneistä maksuista. Tallennettavista tiedoista on laadittava tositteet, jotka tulee säilyttää kirjanpitoaineiston säilyttämisestä säädetyllä tavalla.

58 §

Tarkastuslaitokseksi määrääminen ja tarkastuslaitoksen tietojenantovelvollisuus

Sisäasiainministeriö määrää hakemuksesta tässä laissa tarkoitettujen rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen. Määräys annetaan laitokselle, jonka tehtävänä on suorittaa laitteiden teknisiä tarkastuksia. Määräys annetaan enintään viideksi vuodeksi.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamis- ja hyväksymismenettelyssä noudatetaan hallintomenettelylakia, kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, henkilötietolakia ja arkistolakia (831/1994). (Uusi 4 mom.)

59 §
(Kuten HE)

60 §

Automaattiin ja pelilaitteeseen sekä arpoihin merkittävät tiedot

Raha- ja tavara-automaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa on oltava näkyvällä paikalla merkintä automaatti- ja pelitoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja yritys- ja yhteistötunnus.

Arpaan tai sen myynnin yhteydessä maksutta annettavaan ilmoitukseen tulee merkitä arpaisten toimeenpanoa, toimeenpanijaa sekä voittojen määrää, arvoa ja lajia koskevat tiedot. (Uusi 2 mom.)

61 §
(Kuten HE)

62 §

Arpajaisten toimeenpanoa koskevat kiellot

(1 mom. kuten HE)

Kiellettyä on

(1 kohta kuten HE)

(2 kohta *poist.*)

(2 ja 3 kohta kuten HE:n 3 ja 4 kohta)

(3—5 mom. kuten HE)

63 §
(Kuten HE)

64 §

Arpajaisrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) rikkoo 16 §:ssä säädettyjä pelaamisen sallimista koskevia ikärajoja,

(4—8 kohta kuten HE)

on tuomittava arpajaisrikkomuksesta sakkoon.

65 §
(Kuten HE)

66 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun hallintopäätökseen ja 57 §:ssä tarkoitettuun rahaliikenteen valvontalaitteen hyväksymistä koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

67 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään
(1 kohta kuten HE)

2) lupahakemuksen ja 31 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen sisällöstä (*poist.*) sekä lupapäätösten sisällöstä:

(3 ja 4 kohta kuten HE)

(5—8 kohta *poist.*)

(5 kohta kuten HE:n 9 kohta)

(10 kohta *poist.*)

(6 kohta kuten HE:n 11 kohta)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää ministeriöistä, joille kuuluu tässä laissa ministeriöille säädettyjen tehtävien hoitaminen.

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

68 ja 69 §
(Kuten HE)

Valiokunnan muutosehdotus 2

4.

Laki

viihdelaiteain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä helmikuuta 1995 annetun viihdelaiteain (164/1995) 5 §:n 2 momentti, 6 §:n 3 momentti, 7, 8 ja 9 §, (*poist.*) 10 §:n 3 momentti, 16 §:n 1 momentti ja 17 §, lisätään lakiin uusi 3 a ja 8 a § sekä 16 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 a §

Viihdelaiteeseen tehtävät merkinnät

Viihdelaiteessa on oltava näkyvällä paikalla merkintä viihdetoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja yritys- ja yhteisötunnus.

5 § (*Uusi*)

Viihdelaiteen tekniset ominaisuudet

— — — — —
Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa mainituista seikoista.

6 §

Rahaliikenteen valvonta

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahaliikenteen valvontalaitteesta.

7 §
(Kuten HE)

8 §

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastus ja hyväksyminen

Sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen on tarkastettava ja hyväksyttävä rahaliikenteen valvontalaitte siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

(2 mom. kuten HE)

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamis- ja hyväksymismenettelyssä noudatetaan hallintomenettelylakia (598/1982), kielilakia (148/1922), saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annettua lakia (516/1991), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), henkilötietolakia (523/1999) ja arkistolakia (831/1994). (Uusi 3 mom.)

8 a, 9 ja 10 §
(Kuten HE)

16 § (Uusi)

Muutoksenhaku

Poliisin 14 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai uhkasakkoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla *hallinto-oikeuteen*.

Tämän lain 8 §:ssä tarkoitettuun rahaliikenteen valvontalaitteen hyväksymistä koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla *hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölais- sa (586/1996) säädetään. (Uusi 3 mom.)*

17 § (Uusi)

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Voimaantulosäännös

(Kuten HE)

Valiokunnan muutosehdotus 3**6.****Laki****rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (68/1998) 3 §:n 10 kohta ja 6 §:n 4 momentti seuraavasti:

3 §

Ilmoitusvelvolliset

Tässä laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ovat:

10) arpajaislain (/) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettut rahapeliyhteisöt, jotka harjoittavat veikkaus-, vedonlyönti-, totopeli- tai pelikasinotoimintaa, sekä elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, jotka välittävät arpajaislaissa tarkoitettuihin *veikkaus- ja vedonlyöntipeleihin (poist.)* sekä totopeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;

6 § (Uusi)

Tunnistamisvelvollisuus

Edellä 3 §:n 10 kohdassa tarkoitettun ilmoitusvelvollisen on todettava asiakkaansa henkilöllisyys:

- 1) pelikasinotoiminnassa; sekä
- 2) *veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnassa* tai totopelissä pelaajan asettaman rahapanoksen ollessa yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3 000 euroa.

Voimaantulosäännös

(Kuten HE)

Valiokunnan uusi lakiehdotus

8.

Laki***raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä***

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Jakosuhteet

Arpajaislain (/) 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottoa vastaavat määrärahat otetaan valtion talousarvioon siten, että tuotosta käytetään:

- 1) 25 prosenttia urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen;
- 2) 9 prosenttia nuorisotyön edistämiseen;

- 3) 17,5 prosenttia tieteen edistämiseen;
- 4) 38,5 prosenttia taiteen edistämiseen; ja
- 5) 10 prosenttia 1—4 kohdassa säädettyihin tarkoituksiin valtion talousarviossa vuosittain tarkemmin päätettävällä tavalla.

2 §

Jakosuhteisiin siirtyminen

Kirjastolaissa (904/1998) tarkoitettuja valtionosuuksia varten valtion talousarvioon otet-

tavia määrärahoja voidaan 1 §:n estämättä vuosina 2003—2011 rahoittaa raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotosta enintään seuraavan taulukon mukaisilla prosenttiosuuksilla:

	<i>Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotosta kirjasto- laissa tarkoitettuihin valtionosuuk- siin enintään käytettävän määrän prosenttiosuus tarkoitukseen val- tion talousarviossa myönnettävistä määrärahoista</i>
Vuosi	
2003	85
2004	75
2005	65
2006	55
2007	45

2008	35
2009	25
2010	15
2011	5

Poiketen siitä, mitä 1 §:ssä ja tämän pykälän 1 momentissa säädetään, vuonna 2002 osoite- taan 1 §:ssä tarkoitettut määrärahat pykälässä tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin valtion ta- lousarviossa tarkemmin päätettävällä tavalla.

3 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu- ta 200 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että arpajaisten toimeenpanon yhteiskunnallisia vaikutuksia seurataan jatkuvasti ja että arpajaisten toimeenpanon valvonta muodostetaan organisaatioltaan yhtenäiseksi ja re- sursseiltaan riittäväksi sekä että samal- la järjestetään valvontaorganisaation yhteyteen ainakin arpajaisten toimeenpanon tarkoituksenmukaisuuden ar- viointia suorittava esimerkiksi neuvot- telukunta-tyyppinen elin, jonka tehtävä- ala olisi laajempi kuin nykyisen tavara- arpajaislautakunnan.
2. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että seurataan uuden lainsäädännön toimivuutta tavara- ar- pajaisten ja bingo- ja korttipelien osalta sekä muutoinkin yleishyödyllisten yhteisö- jen, muun muassa urheiluseurojen, va- rainhankinnan kannalta ja ryhdytään tarvittaessa seurannan edellyttämiin lainvalmistelutoimenpiteisiin.
3. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että selvitetään erikseen sähköisissä verkoissa harjoitettavan ar- pajaistoiminnan sekä kansallista että kansainvälistä, uutta arpajaislainsäädäntöä täydentävää, sääntelytarvetta ja mahdollisuuksia.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Kirsi Ojansuu /vihr (osittain)
vpj.	Pertti Turtiainen /vas	Heli Paasio /sd
jäs.	Nils-Anders Granvik /r (osittain)	Aulis Ranta-Muotio /kesk (osittain)
	Rakel Hiltunen /sd (osittain)	Pekka Ravi /kok
	Esko Kurvinen /kok	Petri Salo /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Arto Seppälä /sd (osittain)
	Kari Kärkkäinen /kd (osittain)	Kari Urpilainen /sd (osittain)
	Paula Lehtomäki /kesk	Jari Vilén /kok (osittain)
	Hannes Manninen /kesk (osittain)	vjäs. Pekka Nousiainen /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.

Perustuslakivaliokunnalle

Asia: Perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 23/2000 vp liittyvä täydentävää lausuntoa koskeva pyyntö (hallituksen esitys arpajaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 197/1999 vp)

1. Lausuntopyynnön rajaaminen

Perustusvaliokunta katsoo lausunnossaan PeVL 23/2000 vp, että arpajaislakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä vain, jos otetaan asianmukaisesti huomioon valiokunnan esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset lakiehdotuksen lupaharkintaa (26, 33 ja 38 §, 56 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 58 §:n 1 momentti), arvauskilpailuja (31 §), arpajaisten mainontakieltoja (62 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta), lainsäädäntövallan siirtämistä (27 §:n 1 momentti ja 67 §:n 1 momentin 5 ja 10 kohta) sekä rahapeliyhteisön hallintotehtäviä koskevista säännöksistä.

Hallintovaliokunta pyytää perustuslakivaliokunnan täydentävää lausuntoa (ns. a-lausunto) siltä osin kuin on kysymys 1) arvauskilpailuja (arpajaislakiehdotuksen 31 §) ja 2) arpajaisten mainontakieltoja (arpajaislakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta) koskevista perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisista huomautuksista. Hallintovaliokunta esittää jäljempänä omat alustavat kannanottonsa siitä, miten valtiosääntöoikeudelliset kysymykset voitaisiin ratkaista tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä turvaten samalla hallituksen esitykseen sisältyvät sääntelylliset tavoitteet mainittujen asiakokonaisuuksien osalta. Valiokunnan alustavat kannanotot pohjautuvat paljolti siihen, mitä sisäasiainministeriö on hallintovaliokunnalle jätetyistä asiantuntijalausunnoista antamassaan vastineessa lausunut valtiosääntöoikeudellisista kysymyksistä.

Muilta osin hallintovaliokunta ei esitä täydentävää lausuntoa koskevaa pyyntöä.

2. Arvauskilpailut*2.1. Perustuslakivaliokunnan lausunto*

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan PeVL 23/2000 vp, että arvauskilpailujen luvanvaraisuudesta ja toimeenpano-oikeuden alueellisesta rajauksesta on luovuttava. Kannanottoon on saattanut johtaa se seikka, ettei hallituksen esityksessä ehkä ole riittävässä laajuudessa kuvattu luvanvaraisuuden perusteita eikä niitä yhteiskunnallisia vaikutuksia, joita luvanvaraisuudesta luopuminen saattaa aiheuttaa. Tämän vuoksi hallintovaliokunta pyrkii saamansa selvityksen perusteella antamaan tarkemman ja täsmällisemmän kuvauksen näistä seikoista, jotta arvauskilpailujen luvanvaraisuudesta voitaisiin säätää tavallisella lailla hallituksen esityksen pohjalta.

2.2. Hallintovaliokunnan alustava yksityiskohtainen sääntelyehdotus ja sen perustelut

Arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 9 kohdan mukaan arvauskilpailulla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista, tekemiensä arvausten perusteella voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia ostokortteja.

Arpajaislainsäädännössä ei ole nykyisin arvauskilpailun käsitettä. Monet yleishyödylliset yhteisöt ovat kuitenkin toimeenpanneet jo varsin vakiintuneesti arvauskilpailuja.

Kun arvauskilpailuista ei ole mitään säädetty, ovat lupaviranomaisten käytännöt arvauskilpailujen toimeenpano-oikeuden suhteen olleet epäyhtenäisiä. Eräät poliisilaitokset ovat katsoneet, että säädösten puuttuessa yleishyödylliset yhteisöt voivat toimeenpanna paikallisia arvauskilpailuja ilman viranomaisen lupaa. Joissakin poliisilaitoksissa on päädytty siihen, että säädösten puuttuessa arvauskilpailuja ei voida lainkaan toimeenpanna. Useimmat poliisipiirit ovat myöntäneet arvauskilpailuihin tavara-arpajais-

luvan. Vallitseva tulkinta on kuitenkin ollut se, että liikeyritykset eivät voi toimeenpanna vastikkeellisia arvauskilpailuja.

Arvauskilpailujen toimeenpano-oikeutta koskevan yhdenmukaisen käytännön aikaansaaminen edellyttää, että arvauskilpailuista säädetään lailla.

Ehdotetun arpajaislain nojalla yleishyödylliset yhteisöt voisivat toimeenpanna arvauskilpailut yhden kihlakunnanviraston alueella saatuaan siihen tavara-arpajaisluvan. Koska arvauskilpailut ovat eräänlaisia tavara-arpajaisia, on niiden toimeenpanon luvanvaraisuutta pidetty tavara-arpajaisten toimeenpano-oikeuteen verrattuna loogisena ja toiminnan valvonnalliset tarpeet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena.

Arvauskilpailujen toimeenpano-oikeuden alueellista rajoitusta koskevalla ehdotuksella on ainoastaan haluttu lain tasolla vakiinnuttaa toiminnan paikallista luonnetta korostanut vallitseva käytäntö.

Jotta ero rahapeleinä pelattaviin veikkaus-, vedonlyönti- ja totopeleihin säilyisi selkeänä, on pidetty tarkoituksenmukaisena, ettei arvauskilpailujen kohteena saisi käyttää urheilu- ja muita kilpailuja, jotka perinteisesti ovat olleet sanottujen rahapelien kohdetapahtumina.

Pienarpajaisten tapaan toimeenpannut arvauskilpailut on ehdotettu jätettäväksi lupamenettelyn ulkopuolelle.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei arvauskilpailujen toimeenpanoon liity samankaltaisia väärinkäytösten ja sosiaalisten haittojen riskejä kuin uhkapeliluonteiseen rahapelitoimintaan ja muuhun laajamittaiseen arpajaistoimintaan. Tähän kannanottoon on saattanut osaltaan vaikuttaa se, ettei hallituksen esityksen perusteissa tarpeellisessa laajuudessa ole kuvattu arvauskilpailujen toimeenpanoon liittyviä väärinkäytösriskejä.

Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan arvauskilpailujen toimeenpanoon liittyy väärinkäytösriskejä, joilla voi olla haitallinen vaikutus yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintaan laajemminkin.

Arvauskilpailun kohteena olisi jokin asiantila tai ilmiö. Tavanomaisissa tavara-arpajaisissa ar-

vonnan luotettavuus varmistetaan viranomaisvalvonnalla. Hallituksen esityksessä ehdotettujen säännösten mukaan myös arvauskilpailuissa voittajan toteaminen tapahtuisi viranomaisvalvonnassa. Tämä ei kuitenkaan riittävästi takaa sitä, etteikö arvauskilpailun toimeenpanossa voitaisi varsin helposti tehdä vilppiä. Jos arvauskilpailun kohteena on asiantila, esimerkiksi asiassa olevien paljousesineiden määrä tai paino, saattaa joku hankkia siitä itselleen tiedon ja käyttää sitä vilpillisesti hyväkseen saadakseen voiton itselleen tai jollekin toiselle.

Arvauskilpailuihin liittyy aina myös kohteen manipuloinnin riski. On arvauskilpailun kohteena sitten asiantila tai ilmiö, on mahdollista, että joku voi, hankkiakseen voiton itselleen, vaikuttaa arvauskilpailun kohteena olevaan asiantilaan tai ilmiöön tavalla, joka poistaa muiden voitonmahdollisuudet.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen perusteella arvauskilpailujen toimeenpanoon sisältyykin merkittävästi suurempi väärinkäytösten riski kuin tavanomaisiin tavara-arpajaisiin. Väärinkäytösriskien taloudellinen merkittävyys kasvaa arvauskilpailujen toimeenpanoalueen laajuuden ja myynissä olevien arvauskuponkien määrän suhteessa. Tätä riskiä voidaan kuitenkin olennaisesti vähentää asettamalla toimeenpanon edellytykseksi viranomaisen myöntämä lupa, johon voidaan sisällyttää arvauskilpailun kohdetta ja toimeenpanon luotettavuutta koskevia ehtoja.

Luvasta luopuminen ja siirtyminen ilmoitusmenettelyyn mahdollistaisi yleishyödyllisinä perustetuille, mutta todellisuudessa yksityistä etua edistäville erinäisille "ad hoc -yhdistyksille" tavan hankkia merkittäviä pääomia. Ilmoitusmenettely ei anna viranomaisille riittäviä mahdollisuuksia sen arvioimiseksi, että aiottu arvauskilpailu ylipäättänsä palvelisi mitään yleishyödyllistä varainhankintaa.

Asian havainnollistamiseksi esitetään kenties karrikoidusti, mutta periaatteessa myös käytännössä hyvin mahdollinen esimerkki ilmoituksenvaraisesta arvauskilpailusta.

Esimerkki: Kolme henkilöä perustaa yhdistyksen, jonka toiminnan tarkoituksena on edistää lainelautailuharrastusta maassamme. Yhdis-

tyksen hallituksen muodostavat olemassa olevat jäsenet. Yhdistykseen otetaan sääntöjen mukaan uusia jäseniä vain hallituksen yksimielisellä päätöksellä. Yhdistys päättää toimeenpanna valtakunnallisen arvauskilpailun varojen hankkimiseksi yhdistyksen toiminnan tukemiseksi. Arvauskilpailun kohteena on julkisella paikalla olevassa rikkoutumattomassa mutta läpinäkyvässä, sinetöidyssä astiassa olevien metallikuvien lukumäärä. Päävoittona on huomattavan arvokas omaisuus (esim. 700 000 mk maksava urheiluauto). Arvauskilpailuun voi osallistua lunastamalla 20 markan arvoisen arvauslipukkeen. Lipukkeita on myynnissä 100 000 kappaletta, jolloin niiden yhteenlaskettu myyntiarvo on 2 miljoonaa markkaa. Tuottotavoite on 1,0 miljoonaa markkaa. Vaikkei tuottotavoitetta kokonaan saavutettaisikaan, on todennäköistä, että yhdistyksen toiminnan tarkoitus saisi merkittävän pääomapanostuksen.

Viranomaiset toki saavat tiedon kertyneistä varoista yhdistyksen tekemästä tilityksestä. Mutta tämä ei takaa sitä, että varat käytetään ilmoituksessa mainittuun tarkoitukseen. Tällaisen yhdistyksen yhdistysautonomian puitteissa tapahtuva jäsenvalvontakaan ei anna takuita siitä, ettei varoja käytetäkin viranomaiselle tehdyn ilmoituksen vastaisesti lyhentämättömänä vaikapa jäsenten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan kuvatunkaltaisten, puutteellisesti valvottujen arvauskilpailujen lisääntyminen olisi omiaan viemään yleisön luottamuksen koko varainhankintakeinoja kohtaan ja aiheuttaisi siten asianmukaisesti toimivien, erityisesti paikallistasolla työtään tekevien yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintamahdollisuuksien heikentymisen.

Kuvatunkaltaisen toiminnan lisääntyminen saattaisi horjuttaa yleisön luottamusta myös muuhun yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintaan.

Siirtyminen luvanvaraisuudesta ilmoituksenvaraisuuteen ei sanottavasti vähentäisi viranomaisbyrokratiaa eikä arvauskilpailuja toimeenpanevien yhteisöjen kuluja. Yhteisöt joutuisivat jättämään viranomaiselle lupahakemusta vastaavan kirjallisen ilmoituksen ja maksamaan siitä

viranomaiselle poliisiin suoritteista perittävistä maksuista annetun sisäasiainministeriön päätöksen mukaisen käsittelymaksun.

Hallintovaliokunnan mielestä arvauskilpailujen toimeenpanoon liittyy sellaisia yleiseen järjestykseen kytkeytyviä yhteiskunnallisia riskejä, joiden olisi katsottava oikeuttavan toimintaa rajoittavien (so. lupaa koskevien) säännösten antamiseen. Kyseisiä oikeussäännöksiä on pidettävä oikeutettuina pakottavien yleiseen etuun liittyvien seikkojen, kuten kuluttajansuojan, vilpin ja väärinkäytösten estämisen, yleisen moraalin suojaamisen, onnenpelien kysynnän rajoittamisen samoin kuin yleistä etua palvelevien toimintojen rahoittamisen nojalla.

Edellä todetun perusteella hallintovaliokunta katsoo, että arvauskilpailujen luvanvaraisuudesta ei tulisi luopua.

Jos arvauskilpailujen toimeenpanon edellytykseksi voitaisiin asettaa viranomaisen myöntämä lupa, ei alueellisen rajoituksen poistaminen olisi ongelmallista. Tällöin arvauskilpailuihin sovellettaisiin vastaavia luvan hakemista, arvonnän valvontaa ja tilityksen tekemistä koskevia säännöksiä kuin tavanomaisiin tavara-arpajaisiin.

Jos alueellinen rajoitus poistetaan, olisi tarkoituksenmukaista, että myös arvauskilpailujen toimeenpano voitaisiin antaa tavanomaisten tavara-arpajaisten tapaan lakiehdotuksen 28 §:ssä tarkoitettujen tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijan tehtäväksi.

Samalla kun luvanvaraisuus säilytetään, voitaisiin lakiehdotuksen 24 §:ään sisällyttää soveltuvin osin lakiehdotuksen nykyinen 31 §.

Uudella soveltamisalasäännöksellä selkeytettäisiin arvauskilpailujen luonnetta tavara-arpajaisina. Lakiehdotuksen 31 §:ään voitaisiin sisällyttää perustuslakivaliokunnan edellyttämät laintasoiset arvauskilpailujen kohdetta koskevat yleiset vaatimukset.

Uusi 24 § voisi kuulua seuraavasti:

24 §

Arvauskilpailuja koskeva soveltamisalasäännös

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös arvauskilpailuihin.

Lakiehdotuksen 31 § voisi kuulua seuraavasti:

31 §

Arvauskohteelle asetettavat yleiset edellytykset

Arvauskilpailun kohteena saa käyttää vain ennalta täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määriteltävissä olevaa ilmiötä tai asiantilaa. Arvauskohteena ei saa käyttää arvottua tulosta. Arvauskilpailun oikea vastaus ei saa olla kenenkään tiedossa arpojen myyntiaikana.

3. Arpajaisten toimeenpanoa koskevat kiellot

3.1. Perustuslakivaliokunnan lausunto ja hallintovaliokunnan alustava sääntelyehdotus

Perustuslakivaliokunta on arpajaislakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdissa olevia ulkomaisten ja Ahvenanmaalla toimeenpantujen arpajaisten mainostamiskieltoa koskevia säännöshdotuksia arvioidessaan katsonut, että ne menevät viestinnän rajoittamista koskevinä säännöksinä perusteettoman pitkälle. Valiokunnan mielestä lailla ei tule kieltää Ahvenanmaalla ja ulkomailla laillisten arpajaisten mainontaa.

Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että tietoverkoissa harjoitettavan pelitoiminnan sekä kansallista että kansainvälistä sääntelytarvetta ja -mahdollisuuksia on tarpeellista selvittää vielä erikseen.

Hallintovaliokunta katsoo alustavasti, että perustuslakivaliokunnan valtiosääntöiset huomautukset otetaan huomioon siten, että lakiehdotuksesta poistetaan 62 §:n 2 momentin 2 kohta ja lakiehdotukseen lisätään uudet 2 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti. Uudessa 2 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että arpajaislain soveltamisalaan tulisivat myös sellaiset ulkomailla toimeenpannut lailliset arpajaiset, joiden arpoja myydään tai välitetään Suomessa. Vastaavasti Ahvenanmaalla laillisesti toimeenpantuihin arpajaisiin sovel-

lettaisiin mantereen arpajaislakia silloin, kun niiden arpoja myydään Ahvenanmaan ulkopuolella muualla Suomessa.

Uuden 5 §:n 2 momentin nojalla Internetin tai muun niihin verrattavan tietoteknisen sovelluksen välityksellä toimeenpantuihin arpajaisiin sovellettaisiin arpajaislakia riippumatta siitä, mihin pelien tarjoaja on sijoittautunut silloin, jos pelaaja voi osallistua niihin Suomessa.

3.2. Hallintovaliokunnan alustava yksityiskohtainen sääntelyehdotus ja sen perustelut

3.2.1. Yleistä

Hallintovaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunnan kanta, jonka mukaan ulkomailla ja Ahvenanmaalla toimeenpantujen siellä laillisten arpajaisten mainostamisen kieltäminen ja rangaistavaksi säätäminen menevät perusteettoman pitkälle, johtaa siihen, että erityisesti tietoverkon välityksellä ulkomailla tai Ahvenanmaalla pelejä laillisesti toimeenpaneva taho sijoittautuu Suomeen tavalla, joka voidaan rinnastaa valtakunnan alueella pelejä toimeenpaneviin yhteisöihin. Vieraiden rahapelien mainonnan salliminen muuttaa valtakunnan alueella rahapelejä toimeenpanevien tahojen asemaa. Mainostamiskielton poistaminen saattaisikin merkitä rahapelitoiminnan yksinoikeusjärjestelmän murtumista.

Arpajaislainsäädännöstä ilmenee vallitseva rahapelipolitiikka. Suomessa rahapelipolitiikkaan kuuluu sen arvioiminen, millaisia pelejä saadaan tarjota, kuinka paljon pelejä tarjotaan, minkälaisilla välineillä ja kenen pelattaviksi niitä tarjotaan. Rahapelipolitiikassa on kyse myös rahapelitoimintaan liittyvien sosiaalisten haittojen selvittämisestä ja ehkäisemisestä.

Keinoja hillitä tietoverkon kautta tapahtuvaa rahapelitarjontaa on varsin vähän. Internetissä tapahtuvat toiminnot eivät ole sidottuja valtioiden välisiin rajoihin. Internet-toiminta on toistaiseksi suurelta osin oikeudellisesti sääntelemätöntä. EU:n puitteissa on kylläkin annettu sähköistä kaupankäyntiä koskeva direktiivi, jonka kansallinen täytäntöönpano on parhaillaan käyn-

nissä. Tämä direktiivi ei kuitenkaan koske rahapelitoimintoja.

Suomen samoin kuin muiden maidenkin viiranomaisten mahdollisuudet rajoittaa osallistumismahdollisuuksien tarjontaa vieraisiin rahapeleihin näyttävät käytännössä kokonaan puuttuvan, jos tarjontaa välittävä palvelin sijaitsee maan rajojen ulkopuolella. Tämän vuoksi mainonnan rajoittaminen jää lähes ainoaksi tarjontaa hillitseväksi keinoksi. Kansallisen rahapoliitiikan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että lainsäädännön keinoin voidaan vaikuttaa pelien määrälliseen ja laadulliseen tarjontaan.

Kansallisen rahapeli politiikan turvaamiseksi hallintovaliokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että löydetään sääntelytapa, jolla voitaisiin poistaa valtiosääntöoikeudelliset esteet sen tieltä, että vieraiden rahapelien mainonta voitaisiin Suomessa kokonaan kieltää. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi hallintovaliokunta alustavasti ehdottaa arpajaislakiehdotusta täydennettäväksi siten, että lakiin lisättäisiin uudet 2 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti. Samalla voitaisiin poistaa lakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin 2 kohta tarpeettomana.

3.2.2. Uusi 2 §:n 3 momentti.

Uusi 2 §:n 3 momentti kuuluisi seuraavasti:

Mitä tässä laissa säädetään arpajaisista, koskee myös

1) ulkomailla toimeenpantavia arpajaisia, siltä osin kuin niiden arpoja myydään tai välitetään Suomessa ja

2) Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpantavia arpajaisia, siltä osin kuin niiden arpoja myydään tai välitetään myös muualla Suomessa.

3.2.3. Uuden 2 §:n 3 momentin 1 kohdan perustelut.

Lainsäädäntövallan alueellisesta ulottuvuudesta

Vakiintuneena kansainvälisoikeudellisena periaatteena voidaan pitää, että jokainen valtio käyt-

tää lainsäädäntövaltaa yleensä vain omalla alueellaan. Valtion lainsäädäntövaltaa ei tämän vuoksi voida ilman nimenomaista kansainvälistä sopimusta ulottaa toisessa valtiossa tapahtuvaan toimintaan pelkästään sillä perusteella, että tuon toiminnan jokin vaikutus tai seuraus ilmenee Suomen lainkäyttöpiirissä. Sen sijaan toisen valtion alueella tapahtuvan toiminnan Suomen lainkäyttöpiirissä ilmeneviä vaikutuksia ja seurauksia voidaan yleensä säännellä Suomen lainsäädännöllä. Poikkeuksia tästä pääsäännöstä voisi tosin aiheutua Suomea sitovista kansainvälisoikeudellisista velvoitteista, kuten esimerkiksi EU-lainsäädännöstä. Koska arpajaisten toimeenpanoa koskevia säännöksiä ei ole yhteen sovitettu, ei tämä rajoitus tule kysymykseen.

Eräiden maiden lainsäädännöstä

Monien maiden lainsäädännössä on ulkomaisten tai luvattomien arpajaisten toimeenpanokiello. Joissakin maissa on myös ulkomailla tai luvottomasti toimeenpantujen arpajaisten myynnin edistämisen kiello. Jäljempänä tarkastellaan saadun selvityksen perusteella Norjan, Ruotsin ja Tanskan arpajaislainsäädäntöön sisällytetyt kieltoja. Nämä ovat esimerkkeinä soveliaita lähinnä kahdesta syystä. Ensiksikin näiden maiden lainsäädäntö on osittain varsin uutta ja toiseksi niissä on omaksuttu perusteiltaan maamme arpajaislainsäädäntöön rinnastuva rahapelien toimeenpano-oikeutta koskeva yksinoikeusjärjestelmä. Jäljempänä on myös joitakin huomioita Ison-Britannian arpajaislainsäädäntöön sisältyvistä mainonnan rajoituksista.

Norjan uusi arpajaislaki (Lov om lotterier) on tullut voimaan 1.1.2001. Arpajaislain 16 §:n mukaan on kiellettyä välittää tai markkinoida arpoja sellaisiin arpajaisiin, joiden toimeenpanoon ei ole annettu 13 §:ssä tarkoitettua lupaa. Lain 27 §:n mukaan tuomitaan sakkoihin tai enintään 1 vuodeksi vankeuteen henkilö, joka on tahallaan tai huolimattomuudesta rikkonut 16 §:ssä säädettyä kielloa. Törkeissä tapauksissa vankeutta voidaan tuomita enintään 3 vuotta.

Luvan arpajaisten toimeenpanoon voi saada myös ulkomainen yhteisö. Tuotot on kuitenkin

käytettävä norjalaisen yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

Rahapelilain (Lov om pengespill 28.8.1992 nr 103) 13 §:n mukaan pelikuponkien myynti on sallittua vain luvansaaneen yhteisön tai tämän kanssa sopimussuhteessa olevan arpakauppiiaan kiinteistä myyntitiloista. Lain 15 §:n mukaan 13 §:n rikkomisesta voidaan tuomita sakko tai enintään 3 kuukauden vankeusrangaistus. Pelikuponkien myynnin yritys 13 §:n vastaisella tavalla on myös rangaistavaa. Vastaava säännös sisältyy raha-arpalain (Lov om pengelotteri 4.6.1976 nr 39) 5 §:ään.

Varsinaista ulkomaisten arpajaisten toimeenpano- tai välityskieltoa Norjan lainsäädännössä ei ole. Ulkomaiset arpajaiset tulevat kuitenkin tosiasiallisesti luvattomasti toimeenpantuina kielletyiksi ja rangaistaviksi. Norjan lainsäädännössä ei ole myöskään erityistä ulkomaisten arpajaisten arpojen myynnin edistämisen kieltoa. Ulkomaisten arpajaisten arpojen markkinointi tulee samoin tosiasiallisesti kielletyksi tällaisen arpajaisten luvattomuuden perusteella.

Ruotsin, nyttemmin kumotun, arpajaislain (1982:1011) 19 §:n mukaan oli kiellettyä ja rangaistavaa ammattimaisesti tai muuten ansiotarkoituksessa edistää luvattomia tai ulkomailla toimeenpantuja arpajaisia. Ulkomaisten arpajaisten edistäminen oli kiellettyä, vaikka niiden toimeenpano olisi laillista siinä maassa, jossa ne toimeenpantiin. Uudessa arpajaislaissa (lotterilagen SFS 1994:1000) ei vastaavankaltaista kieltoa ollut. Arpajaislain rangaistussäännökset sisältävää 54 §:ää kuitenkin muutettiin (1998:1475) siten, että ulkomaisten arpajaisten edistäminen tuli jälleen kielletyksi ja rangaistavaksi. Säännöstä muutettiin lisäämällä siihen uusi 2 momentti sen jälkeen, kun englantilainen vedonlyöntitoimisto oli aloittanut vedonlyöntipelien tarjoamisen Internetin ja telefaxin välityksellä Tukholman rautatieasemalle sijoitetusta myyntikojusta.

Uudistetun arpajaislain 54 §:n mukaan sakkoihin tai enintään 6 kuukaudeksi vankeuteen voidaan tuomita se, joka ammattimaisesti tai muuten ansiotarkoituksessa tahallaan edistää ulkomailla toimeenpantuja arpajaisia, jos edistä-

misellä tarkoitetaan erityisesti osallistumista Ruotsista (om främjandet särskilt avser deltagande från Sverige).

Tanskan arpajaislaki on vuodelta 1869 ja siten jo varsin vanha. Lakia on kuitenkin täydennetty monilla uusilla erityislajeilla. Arpajaislain säädännön kokonaisuudistus on parhaillaan käynnissä. Samoin kuin Norjassa uudistuksen keskeisin asia on erityisen arpajaisvalvontaviraston perustaminen.

Arpajaislain 2 §:n nojalla ulkomailla toimeenpannut arpajaiset ovat kiellettyjä ja rangaistavia. Arpajaislakia täydentävän "vedonlyöntilain" (Lov om visse spil, lotterier og vaeddemål) 10 §:n mukaan sitä, joka toimeenpanee vedonlyöntiä ilman lupaa tai välittää osallistumismahdollisuuden ulkomaiseen vedonlyöntiin (...samt formidling af deltagelse i udenlandske vaeddemål) tuomitaan sakkoon tai enintään 1 vuodeksi vankeuteen.

Ison-Britannian arpajaislain (Gaming Act 1968 ch 65) 42 pykälän 1 momentin mukaan arpajaisten mainostaminen on pääsääntöisesti kiellettyä. Kielto koskee periaatteellisesti kaikkia arpajaisia ja kaikentyyppistä mainontaa. Poikkeuksen muodostavat kuitenkin pienimuotoiset viihteelliset arpajaiset, jotka toimeenpanee yleishyödyllinen yhteisö ja tietyn tyyppiset AWP-automaattipelit (AWP = amusement with prizes), joita saadaan pitää viranomaisen antaman luvan nojalla huvitustarkoituksessa maksua vastaan yleisön käytettävänä.

Arpajaislain 42 §:n 1 momentin c kohdan mukaan kukaan ei saa mainostaa vastikkeellisia arpajaisia, joihin osallistutaan Isossa-Britanniassa ja jotka toimeenpannaan Isossa-Britanniassa tai muualla. Lain 42 §:n 4 momentin mukaan, mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske mainoksen julkaisemista sellaisessa lehdessä, jota kokonaan tai osittain jaetaan Ison-Britannian ulkopuolella.

Loppupäätelmä

Edellä todetulla tavalla muotoiltuna uuden 2 §:n 3 momentin 1 kohdan säännös koskisi selvästi vain Suomen lainkäyttöpiirissä tapahtuvaa toimintaa ja tässä piirissä ilmeneviä vaikutuksia.

Voidaan ehkä pitää itsestään selvyytenä, että Suomen lainsäädäntövalta ulottuu vain Suomen valtakunnan rajojen sisäpuolella tapahtuvaan lainkäyttöön. Koska arpajaislain rikkomiseen kohdistuu rikosoikeudellisia sanktioita, perustuslain 8 §:n sisältämä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää omalta osaltaan lain soveltamisalan täsmällistä määrittelyä. Täten legaaliteettiperiaate tulisi ehdotetussa säännöksessä huomioiduksi.

3.2.4. Uuden 2 §:n 3 momentin 2 kohdan perustelut.

Ahvenanmaan ja mantereen lainsäädäntöjen ai-neellinen soveltaminen on pääsääntöisesti ratkaistu siten, että valtakunnan säädökset väistyvät, jos asiasta on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:ssä säädetyn maakunnan lainsäädäntövalan nojalla säädetty maakuntasäädöksin. Alueellisesti maakunnan säännökset voivat tulla soveltuiksi vain itsehallintolain 2 §:n 1 momentissa säädetyllä maakunnan alueella.

Ahvenanmaan maakunnalla on itsenäinen lainsäädäntövalta arpajaisasioissa. Valtakunnan lainsäädäntövaltaa ei edellä todetun alueellisen soveltamisperiaatteen mukaisesti voida ulottaa maakunnassa toimeenpantaviin arpajaisiin sillä perusteella, että tuon toiminnan jokin vaikutus tai seuraus ilmenee valtakunnan lainkäyttöpiirissä. On kuitenkin todettava, että maakunnan alueella tapahtuvan toiminnan valtakunnan lainkäyttöpiirissä ilmeneviä vaikutuksia ja seurauksia voidaan säännellä valtakunnan lainsäädännöllä.

Ahvenanmaan lainsäädännön mukaisten arpajaisien arpojen myyminen ja niiden myynnin edistäminen mantereella olisi sinänsä jo lakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla kiellettyä sillä perusteella, ettei tällaisten arpajaisien toimeenpanoon ole saatu valtakunnan arpajaisäännösten mukaista lupaa. Näin ollen arpajaisia koskevien säännösten alueellinen soveltaminen ei sinänsä ole tulkinnanvaraista. Selvyyden vuoksi on kuitenkin syytä ottaa lakiin erityinen säännös, jonka mukaan valtakunnan arpajaislain soveltamisalaa tulisivat myös Ahvenanmaan maakunnassa toimeenpantavat arpa-

jaiset siltä osin kuin niiden arpoja myydään tai välitetään myös muualla Suomessa.

3.2.5. Uusi 5 §:n 2 momentti.

Uusi 5 §:n 2 momentti kuuluisi seuraavasti:

Arpajaiset, joihin osallistutaan puhelimen, Internetin tai muun niihin verrattavan tietoteknisen sovelluksen välityksellä, katsotaan toimeenpannuksi myös Suomessa, jos pelaaja voi osallistua niihin Suomessa.

3.2.6. Uuden 5 §:n 2 momentin perustelut.

Internetissä on nykyisin löydettävissä noin tuhat erilaisia rahapelejä tarjoavien yhteisöjen kotisivua. Ulkomaisten rahapeliä tarjonta on varsin runsasta ja saavutettavuus yksinkertaista. Myös rahaliikennejärjestelyt toimivat nykyisin luotettavasti. Teknisen kehityksen myötä on syntynyt tilanne, jossa pelejä voidaan tarjota toisen oikeusjärjestyksen alueelta maamme kiertäen ulkomailla toimeenpantujen arpajaisien arpojen myyntikieltoa. Vaikka arpajaiset ovatkin asianomaisessa lähde-maassa laillisia, on niiden toimeenpano maassamme kiellettyä, koska toimeenpanoon ei ole saatu suomalaisen viranomaisen antamaa lupaa. Jos syntynyt tilanne hyväksytään tosiasiallisena olotilana, vaikka kansallisten säännösten mukaan arpajaisien toimeenpanon voitaisiin katsoa olevan kiellettyä, syntyisi tilanne, jossa Suomi tosiasiallisesti luopuu sille itsenäisenä valtiona kuuluvasta oikeudesta säätää myös arpajaisien toimeenpanosta. Pelien tarjoaminen Internetin välityksellä aikaansaa pulmatilanteen myös arpajaisverotuksen ja tuottojen käytön osalta.

Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan Internet on vain väline, joka mahdollistaa arpajaisien toimeenpanon uudella tavalla. Tarjottavat pelit ovat joko samoja pelejä, joita on tarjottu perinteisten myyntikanavien välityksin vanhaan tai sitten pelien sellaisia sovelluksia, jotka on kehitetty aiemmin tarjolla olleista peleistä tietokoneympäristössä toimiviksi peleiksi. Näin ollen Internetille ei pelien jakelukanavana pidä

antaa tavanomaisista jakelukanavista poikkeavaa merkitystä suhteessa kansallisten säädösten soveltamisalaan.

Kuten edellä 2 §:n 3 momentin yhteydessä on jo todettu, Suomi voi sulkea ulkomailla Internetin avulla toimeenpannut arpajaiset lainkäyttövaltansa piiriin sillä perusteella, että tarjottujen pelien vaikutukset ilmenevät Suomen lainkäyttöpiirissä. Selvyyden vuoksi ja edellä Internetin ominaisuuksista sanotusta huolimatta alustavasti ehdotetaan, että arpajaislain soveltamisalaan kuuluviksi säädettäisiin myös Internetin välityksellä toimeenpantavat arpajaiset, jos niihin voidaan osallistua Suomessa. Tällä tavalla muotoiltuna lain soveltamisalaan eivät tulisi sellaiset ulkomailla toimeenpannut arpajaiset, joihin ei voida osallistua Suomessa. Myöskään ulkomailla toimeenpantavat sellaiset arpajaiset, joihin ei voida osallistua Suomessa, eivät tulisi ehdotetun rikoslain 17 luvun 16 a §:ään otettavan rangaistussäännöksen piiriin.

Edellä selostettujen muutosten tekeminen lakiehdotukseen merkitsee sitä, että lakiehdotuksen 62 §:n 2 momentin 2 kohta voidaan poistaa tarpeettomana. Tällöin nykyisestä 3 kohdasta tu-

lisi 2 kohta ja 4 kohdasta 3 kohta. Tällöin olisi myös muutettava hallituksen esitykseen sisältyvää ehdotusta rikoslain 17 luvun muuttamisesta.

Kaikkien edellä selostettujen 2, 5 ja 62 §:ää koskevien muutosten tarkoituksena on taata se, että Suomi voi itsenäisenä valtiona käyttää oikeuttaan päättää siitä, mitä pelejä sen alueella toimeenpannaan, kuka niitä saa pelata samoin kuin siitä, miten toimintaa verotetaan ja miten peleistä saadut tuotot käytetään. Ehdotetut säännökset eivät sellaisenaan takaa, että säännöksiä voidaan soveltaa ja valvoa tehokkaasti. Toisaalta on huomattava, ettei lainsäädännön keinoin tehokkaampaa sääntelyä ole toteutettavissa.

Helsingissä 27 päivänä huhtikuuta 2001

Hallintovaliokunnan puolesta

Matti Väistö
puheenjohtaja

Ossi Lantto
valiokuntaneuvos